

एमालेभित्र ओली-विद्या भिडन्त

एमाले अध्यक्ष तथा प्रम केपी ओलीले सदस्यता कायम नरहने भने पनि पूर्व राष्ट्रपति विद्या भण्डारी राजनीतिमा सक्रिय देखिएकी छिन् । विद्याको सक्रियतामा एमाले कार्यकर्ता जोडिन्छन् थालेपछि ओलीको पद धरापमा पर्ने खतरा देखिन्छ । विद्या र उनलाई समर्थन गर्नेले भीम

रावलको निर्यात भोग्छन् कि विद्या भण्डारीले ओलीलाई किनारा लगाउँछिन् ? एमाले राजनीति बेस्सरी तातेको छ ।

प्रजातन्त्र कि अपराधका संरक्षक ?

नेपाली कांग्रेसका सभापति शेरबहादुर देउवामाथि प्रश्न उठेको छ- पार्टी सभापति प्रजातन्त्र कि अपराधका संरक्षक ? सबैभन्दा पुरानो प्रजातान्त्रिक पार्टी, जसले नेपालको प्रजातन्त्रको विडा उठाएको छ, उही पार्टीले भ्रष्टाचार र अपराधका अनेक काण्ड छोपछाप पाउँदै गएको छ ।

विशेष रूपमा सभापति पत्नी तथा परराष्ट्रमन्त्री डा. आरजु राणामाथि भ्रष्टाचारमा संलग्न भएको अनेक आरोप छ । कुनै प्रकारको छानविन हुनसकेको छैन । देउवाका सहयोगी वालकृष्ण खाँडमाथि पनि गम्भीर आरोप छ । योभन्दा ठूलो आरोप जिउँदै मान्छे ईटाभट्टामा पोलेको आरोपमा जन्मकैद पाएका मोहम्मद आफताब आलमलाई अदालती सेटिङबाटै निर्दोष साबित गराएको आक्षेप छ । यो मुद्दाको फैसलाकर्ता र फैसलामाथि पुनः न्यायिक छानविनमा पुगेको छ ।

कांग्रेस विधिको शासनमा उभिनु पर्ने थियो, उनी सभापति देउवाले गतहप्ता पार्टी मुख्यालयमा महोत्तरीका फौजदारी अभियोग लागेका देवेन्द्र यादवलाई प्रवेश गराएका थिए, अपराधीको कांग्रेस प्रवेशको समाचारले धक्का लागेपछि उनको सदस्यता रोक्न कांग्रेस बाध्य भएको थियो ।

ट्रम्पलाई मादुरो अति अपाच्छ

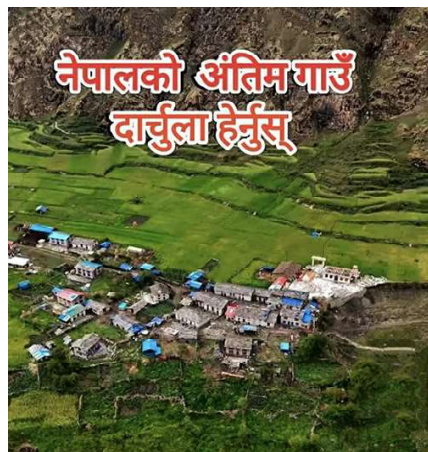

मादुरोको टाउकाको मूल्य ७०० करोड तोकियो

‘भेक अमेरिका गेट अगेन’ भन्ने नारा छ, अमेरिकी राष्ट्रपति डोनाल्ड ट्रम्पको । ट्रम्प युद्ध रोक्ने र नोबेल शान्ति पुरस्कार लिने कार्यमा अग्रपंक्तिमा लागेका छन् । उनै राष्ट्रपति ट्रम्पले छिमेकी देश भनेज्वेलाका राष्ट्रपति निकोलस मादुरोको टाउकोको मूल्य तोकिएको छ, पक्राउ गर्न, जानकारी दिन सघाउनेलाई ७ सय करोड पुरस्कार दिने घोषणा पनि गरेका छन् । अमेरिकी प्रशासनले मादुरोलाई “विश्वको सबैभन्दा ठूलो लागुऔषध तस्करीकर्ता मध्ये एक” हुन् भनेको छ ।

स्मरणीय छ, गत जनवरीमा भएको चुनावमा मादुरो पुनः सत्तामा छन् । यो चुनावलाई अमेरिका लगायतका धेरै मुलुकले अस्वीकार गर्दै आएका छन् ।

सरकारको प्राथमिकतामा नपरेको

नेपालको अंतिम गाउँ दार्चुला हेर्नुस्

के के होला ओली मोदी भेटमा ?

आइतवार भारतीय विदेश सचिव विक्रम मिश्री नेपाल आएर प्रधानमन्त्री केपी ओलीलाई भारत भ्रमणको निम्तो दिएका छन् । प्रम ओली सेनाको विशेष जहाजमा भारत भ्रमणमा जाने तैयारी सुरु भएको छ । राजनीतिक र कूटनीतिक वृत्तमा प्रम ओलीलाई बोधग्यामी किन बोलाए ? के के सम्झौता होला ? यो भ्रमण अवधिमा भन्ने जिज्ञासा उठेका छन् । सोत भन्छ, भदौ २१ गते प्रम ओली भारत जानेछन् र १ गते फर्कनेछन् । भ्रमण लम्बिने निश्चित छैन । भारतीय दूतावासको समेत सक्रियतामा परराष्ट्र मन्त्रालयमा दुवै देशबीच के के सहमति, सम्झौता गर्ने भन्ने विषयमा होमचर्का सुरु भइसकेको छ ।

स्मरणीय छ, ९ वर्षसम्म वस्न नसकेको दुवै देशका गृहसचिवस्तरीय बैठक गत साउन ७ गते दिल्लीमा सम्पन्न भएको थियो । यो बैठकले सुपुर्दगी सन्धि पुनरावलोकन गर्ने निर्णय गरेको थियो । त्यही बैठकले पारस्परिक कानूनी सहायता सम्झौताको मस्यौदामा सहमति र

सम्झौता भइसकेको छ । दुवै देशले आपराधिक कृयाकलाप नियन्त्रणमा सहयोग पुग्ने बताएका छन् । भारतीय सञ्चालन पारस्परिक कानूनी सहायताको मस्यौदा तैयार भएको र सुपुर्दगी सन्धि पुनरावलोकन गर्ने सन्धिको कार्य प्रम ओलीको यही भ्रमणमा सहमति हुनेछ । भारतले लामो समयदेखि चाहेको विषयमा सम्झौता हुन्छ, सोतले भनेको छ ।

खोजेको छ । यसपल्टको प्रम ओलीको भारत भ्रमणमा सुपुर्दगी सन्धि र पारस्परिक कानूनी सहायता सम्झौता २०७३ भदौ २५ मा नेपालको कानुनअनुसार मान्य भारत तैयार भएको भन्दा पनि भारतीय कानुनअनुसार हुनसक्ने संशय उठेको छ । प्रम ओलीले भारत भ्रमण गर्ने मतिरहने गरेको चाल पाएपछि भारतले नेपाललाई गलाउने र भारतीय चासोमा फसाउने नीति लिएको हो । यो बाहेक भारत विचारमा निर्वाचन भइरहेको छ र त्यो निर्वाचनमा नेपालको प्रभाव भाजपातिर तारका लागी पनि यही समय र स्थान रोजिएको हुनसक्ने विश्लेषण भइरहेको छ ।

हेर्नुं छ, भारतले वर्दीधारी सुरक्षाकमीलाई नेपाल प्रवेश नगराउने विषय मान्छ कि मान्दैन ? तैसो मुलुकका नागरिकलाई भारतले चाहे नेपालले सुपुर्दगी गर्नुपर्ने विषयमा अड्कौं लिन्छ, लिदैन ? नेपाल नज्या भन्ने नेपालका कानुनसमेत परिवर्तन गर्नुपर्ने हुन्छ । र, चुल्चे पक्काबारे नेपालले कुरा उठाउला कि चुप बस्ला ?

भारतीय मिश्री गुलियो कि तीतो ?

भारतीय विदेश सचिव विक्रम मिश्रीले नेपालका प्रम ओलीलाई भारत भ्रमणको निम्तो दिए । निम्तो दिँदै गएको भेटवार्तामा सचिवले नेपालका प्रधानमन्त्रीलाई उपरबुद्धी लगाएको पोज दिनु कूटनीतिक अर्थमा उपमान गरेको हो, तैपनि प्रम ओलीले मर्यादा भुलेनन् । लामो पछाडि र पटक पटकको अनुरोधपछि भ्रमणको निम्तो त आयो तर निम्तो आउने तरिका सम्मानित देखिएन । कूटनीतिक र राजनीतिक वृत्तमा चर्चा छ- मिश्री गुलियो हुनुपर्ने हो, पहिलो गाँसमै तीतो स्वाद पो आयो ।

नेपालबारे खराब रिपोर्ट, शरणार्थीको चिन्ता

अमेरिकाले मानवाधिकारको अवस्थाबारे रिपोर्ट प्रकाशन गरेको छ । नेपालमा मानवाधिकारको स्थिति चिन्ताजनक भनेको छ । लोकतन्त्र, मानव अधिकार र श्रम खुरोले २०२४ कोरिपोर्टरमा नेपालको अवस्था नसुझाएको चित्रण गरेको हो ।

रिपोर्टमा स्वेच्छाचारीता, गैरकानूनी हत्या, यातना, नजरबन्द, अभिव्यक्ति र प्रेस स्वतन्त्रतामा प्रतिवन्ध लगाएको समेत उल्लेख छ । रिपोर्टले पत्रकारहरूमाथि गम्भीर समस्या उत्पन्न गरेको, मानवाधिकार उल्लंघन ठहरिएकाथि सजाय दिन नसकेको लेखिएको छ ।

मात्रै मान्यता दिने नीति कायम राखेको छ । १९९० पछि नेपाल आएका तिब्बतीहरूलाई शरणार्थी काड्न नदिइएको र करिब १२ हजार तिब्बतीमध्ये तीन-चौथाइ अझै कागजातबिहीन रहेको चिन्ताको विषय भनिएको छ । प्रतिवेदनअनुसार त्यस्ता भूटानी र तिब्बतीहरूलाई नेपाल सरकारले शरणार्थी परिचय पत्र नदिएर आधारभूत अधिकारबाट शरणार्थीहरू वञ्चित भएको भनिएको छ । यो रिपोर्टलाई अमेरिकी नीतिमा लागू गरिने भएकाले नेपाल गम्भीर हुनुपर्ने देखिन्छ ।

अगाडि बढ्यो: एमसीसी

एमसीसी सहायक उपाध्यक्ष जो विंगल नेपाल आउनासाथ एमसीसी अगाडि बढेको छ । विद्युत् पसारण आयो जनाअन्तर्गत एमसीसी-नेपाल, एन्जेलिक-स्किपर जेभी र वाइवा-सलासर जेभीविच दुई ठूला सम्झौता भएको छ । भएको ठेक्का सम्झौता हस्ताक्षर समारोहमा एमसीसीका कम्प्याक्ट अपरेशन विभागका कार्यवाहक नायब उपाध्यक्ष जोन विङ्गल, अर्थ सचिव घनश्याम उपाध्याय, कार्यवाहक अमेरिकी

राजदूत जेसन मिक्स, एमसीसीका आवासीय देशीय निर्देशक डायान फ्रान्सिस्को र एमसीसी-नेपालका कार्यकारी निर्देशक खड्ग विष्ट उपस्थित थिए । फन्डि १५ करोड ४५ लाख अमेरिकी डलर मूल्य बराबरका हुन् यी ठेक्का सम्झौता । यसमा रातमाटेदेखि न्यू दमौली र न्यू दमौलीदेखि न्यू वृटवलसम्मको अनुमानित कुल २९.७ किलोमिटर प्रसारण लाइनमध्ये १८० किलोमिटर प्रसारणको डिजाइन, जडान, परीक्षण र निर्माण गरिनेछ । अमेरिकी दूतावासका अनुसार जोन विङ्गलले सामेदारहरूलाई वडाई दिँदै यस प्रसारण लाइन नेपालको विकासका लागि महत्त्वपूर्ण कोसेढुङ्गा रहेको बताएका थिए भने देशभरि विद्युत्को प्रभावकारी प्रवाह सुनिश्चित गर्ने, नेपाली घरपरिवार, उद्योग र उच्चमा लागी विद्युत्को मूल्य सस्तो बनाउने र नेपालका लागि घरेलु र क्षेत्रीय रूपमा बलिया आर्थिक बृद्धिका अवसरहरू सिर्जना गर्ने उल्लेख गरेका थिए । अमेरिकी कावा राजदूत जेसन मिक्सले “यस सामेदारीमाफत हामीले विद्युत्को लाइन र आर्थिक पूर्वाधार निर्माण मात्र गरिरहेका छैनौं, नेपालको दीर्घकालीन विकासलाई पनि गति दिइरहेका छौं । एमसीसी नेपाल-अमेरिकाबीचको सहकार्यको आधारशिला हो । नेपालका सबै नागरिकलाई लाभ पुग्ने गरी मिलेर अघि बढ्न पाएकोमा हामीलाई गर्व लागेको छ ।”

भराजनीतिक दबाबमा परेको नेपालको सरकार र व्यवस्था

ATTRACTIVE FIXED INTEREST RATES

GREEN HOME LOAN

FOR SUSTAINABLE LIVING!

7 .99% P.A.

Global IME Bank
where success starts

GLOBAL CONNECT
Call us: 1-977-1-9976699
globalconnect@global.com.ng

मुक्तक लेखने प्रयासहरू – हेर्नोस् हाम्रो राष्ट्र धरापमा छ

कतै खरिदार त कतै नासु बेचिन्छन्
कतै पसिना त कतै र आँसु बेचिन्छन्
त्यस्तो देश भए छ हाम्रो नेपाल जहाँ !
आर्यघाटका लासको मासु बेचिन्छन् ।

- शंकर ज्ञवाली

आफू चाउरिएर पनि कसैलाई त केही गरेकोछु
पापी पाखण्डीहरूको मनबाट भनेर परेकोछु
ती अधर्मी भुइँफुटुवाहरूले धाक लाउने पदैन
तिनैको अमूर्त चित्रमा मैले मूर्तरूप भरेकोछु ।

- ज्ञान उदास

कसैलाई लाग्छ प्रजातन्त्र धरापमा छ
कसैलाई लाग्छ गणतन्त्र धरापमा छ
ए हजुर ! राजनीतिको चश्मा फ्याँकेर
हेर्नुहोस् हाम्रो राष्ट्र नेपाल धरापमा छ ।

- कृष्ण बी. थापा

मैले निलो आकाश दिएकी थिएँ
जुनेली रातहरू दिएकी थिएँ
तर तिमीले कहिले बुझेनौँ प्रिय
मेरा निस्वार्थ भावनाहरू दिएकी थिएँ ।

- टीका चापागाईं

पूर्वपश्चिम उत्तरदक्षिण माया लाउने गछौं
बेलाबेला दिल्लीतिर पनि धाउने गछौं
पराइका सामू अगि लम्पसार परिपरि
स्वाभिमानी नेपालीको शिर झुकाउने गछौं

- जेवी खत्री

अभ्र हवाइँदै हुँदै छन्
अभ्र छायाइँदै हुँदै छन्
नचिन्ने बाँकी को होला ?
अभ्र नाइँदै हुँदै छन् !!

- इन्द्रकुमार श्रेष्ठ

घरमा पुज मन्दिर जाउ उनै शिवै शिव
मनमा राख श्रद्धा गर्दै उनै शिवै शिव
शिवत्वको मर्म बुझे त्यही नै ठुलो पूजा
जसले चिन्छ आफैलाई उनै शिवै शिव ।

- गुरुदत्त ज्ञवाली

जो जस्तो छ बरै त्यसैमा रमाउन देउ
चिन्नु खोज्दैछौ कोहि हात समाउन देउ
के लानु छ र कहाँ नतान खुटा पकसैका
कमाउछ भने उ इतिहास कमाउन देउ ।

- गंगा दहाल

निर्दयतापूर्वक भोगेर पृथ्वी मान्छेले शोषण गरेकै हो
विश्वमै प्रकृति र जलवायुको सन्तुलन हरण गरेकै हो
हुनुपर्ने संरक्षक सृष्टिकै बनायो भन पृथ्वी अस्वस्थ
आघात अझै कति खप्नु छ विवेकमा ग्रहण लागेकै हो ।

- चित्रा कोइराला

उज्यालो विसिन्छु अँध्यारो रात विसिन्छु
फूल विसिन्छु काँडा अनि पात विसिन्छु
जब छेउमै आएर मस्की दिन्छु तिमी
तिमीले दिएका सारा पीडा र घात विसिन्छु ।

- पुष्पा नेपाल सुवेदी

बुद्धको देश

नेपाल

वरिष्ठ साहित्यकार खेमनाथ दाहालको 'बुद्धको देश नेपाल' सार्वजनिक भएको छ । गत आइतबार वरिष्ठ साहित्यकार खेमनाथ दाहालको राष्ट्रिय भावको गीत 'बुद्धको देश नेपाल'लाई सार्वजनिक गरिएको छ । काठमाडौँमा आइतबार एक विशेष समारोहबीच नेपाल संस्कृत विश्वविद्यालयका कुलपति प्राडा कुलप्रसाद कोइरालाको प्रमुख आतिथ्यता र वरिष्ठ पत्रकार, साहित्यकार एवं हिमालय टाइम्स दैनिकका प्रधान सम्पादक पुरुषोत्तम दाहालको सभापतित्वमा उक्त गीतको भिडियो स्विच अन गरेर विमोचन गरिएको हो ।

कीर्तिमानी संगीतकार सन्तोष श्रेष्ठको स्वर र संगीत रहेको यो गीत महाकाव्यकार दाहालको 'श्वेतपत्र' महाकाव्यबाट साभार गरिएको हो । राजु कार्कीको संगीत संयोजन, एसवी म्युसिकको संगीत सञ्चयक, प्रकाश मिश्रको संगीत सम्पादक रहेको गीतलाई अर्कास्ट स्टुडियोमा रेकर्डिङ गरिएको हो ।

राजन खरेलको छायांकन एवं दृश्य सम्पादन रहेको गीतको भिडियोमा खेमनाथ दाहाल, उषा दाहाल, सन्तोष श्रेष्ठ र कृष्ण भुसाललाई फिचर्ड गरिएको छ । गीतको दृश्य सम्पादन कक्ष कलिउड हब रहेको छ । गीतको भिडियो संगीतकार एवं गायक सन्तोषको आर्कसियल युट्युब च्यानलमार्फत सार्वजनिक गरिएको छ ।

मिलाप मासिकको आयोजना र चलाचित्र विकास बोर्डका सदस्य गणेश सुवेदीले सहजीकरण गर्नुभएको कार्यक्रममा कृष्ण भुसालले स्वागत मन्तव्य राखेका थिए । उनले कीर्तिमानी संगीतकार श्रेष्ठले साहित्यलाई संगीतसँग जोड्न पुष्पक काम गर्दै आएको चर्चा गर्दै त्यसको पछिल्लो काँडाका रूपमा श्वेतपत्र महाकाव्यको यो गीत रहेको बताएका थिए ।

श्वेतपत्र महाकाव्यमा आएका श्लोकलाई गीतका रूपमा प्रस्तुत गर्नका लागि आफूले डेरी मिहित गरेको सुनाउँदै संगीतकार तथा गायक श्रेष्ठले आफ्नो पुष्पक कार्य गर्ने शैलीलाई पछ्याउँदै जाँदा यो गीत तयार भएको जिकिर गरे । उनले गजलकार घनेन्द्र ओझासँगको सहकार्यमा गजलको स्वर्ण दशक कार्यक्रम गरिरहेको जानकारी गराउँदै श्वेतपत्रबाट अन्य केही गीत पनि श्रोता/दर्शकमाक ल्याउने तयारीमा रहेको बताएका थिए ।

महाकाव्यकार दाहालले श्वेतपत्र महाकाव्यको चर्चा गर्दै आफूले विभिन्न ठाउँ र परिवेशमा कतै बाही-बाही पाएको र कतै गाली खाएको बताए । दाहालले भारतका केही ठाउँमा जाँदा यो कृतीका विषयमा अनावश्यक झण्डा बहोर्न परेको घटना पनि सुनाएका थिए । वरिष्ठ संगीतकार राजु सिग्देल साहित्यलाई संगीतसँग जोड्न एकदमै राम्रो काम भएको भन्दै सधैं सार्कलाई ब्याड तथा शुभकामना दिएका थिए भने नेपाली संगीत इतिहासको चर्चा गर्दा नयाँ-नयाँ प्रयोगले यस क्षेत्रलाई अझ समृद्ध तुल्याएको बताएका थिए । श्वेतपत्रको परिचर्चा गर्दै साहित्यकार तथा पत्रकारिता क्याम्पस नेपाली विभाग प्रमुख डा. अश्विषा अर्थात्ले कृतिले नेपाल, सिक्किम र

भुटानलाई तीन विदी बाहिनीको संवादलाई प्रस्तुत गरेको बताउँदै यसको अझै चर्चा गर्नुपर्नेमा जोड दिनु । उनले महाकाव्यले व्यक्त गर्न खोजेको सन्देश राम्रो रहेको बताउँदै केही साधनसमेत प्रस्तुत गर्नुभएको थियो गरी थिनु ।

यस्तै, साहित्यकार प्राध्यापक ज्ञाननिष्ठ ज्ञवालीले आफूले डेरी पत्र श्वेतपत्र महाकाव्य पढेको बताउँदै लेखक दाहालका अन्य डेरी कृति भए पनि यो अब्बल रहेको चर्चा गरेका थिए । गीतकार संधा अग्रवाल वसन्त वित्तासी थापाले वरिष्ठ साहित्यकारका रूपमा आफूले दाहाललाई चिन्ने जान्ने आएको भए पनि आजदेखि गीतकारका रूपमा उहाँको परिचय थपिएकोमा ब्याडि दिएका थिए । गजलकार घनेन्द्र ओझाले नेपाली साहित्यमा गजलको चर्चा गर्दै गजल स्वर्णदशकका बारेमा आफ्ना भनाइ राखेका थिए । डा. यशेश्वर निरौलाले महाकाव्यकार दाहालका कवितासंग 'श्रद्धाञ्जलि', 'खण्डकाव्य', 'रश्मी', 'काव्य', 'योद्धा', कवितासंग 'हावर्दको चौतारीमा', महाकाव्य 'श्वेतपत्र', कविता संग्रह 'म त बन्दी भएको छु', निनात्रा 'यात्राको साँकिनी', उपन्यास 'अहोरात्र' र भूमिकासंग 'सिर्जनामा दुष्ट' जस्ता कृतीका बारेमा आफू परिचित रहेको बताउँदै 'श्वेतपत्र'का बारेमा आफ्ना धारणा राखेका थिए । डा. निरौलाले 'श्वेतपत्र' महाकाव्यबाट लिइएको गीत इन्ड्य धीर्धका नियमलाई ख्याल गर्दै एकदमै राम्रोसँग गायन भएको बताए ।

प्रमुख अतिथि प्राडा कोइरालाले उहाँका अन्य कृतिभन्दा महाकाव्य 'श्वेतपत्र' र उपन्यास 'अहोरात्र' विशेष भएको चर्चा गर्दै विज्ञानी चेतनाको नवीन महाकाव्य कृतीका लागि साहित्यकार दाहाललाई शुभकामना दिएका थिए । कोइरालाले महाकाव्य लेखनको नियमको चर्चा गर्दै 'श्वेतपत्र' उल्लेख भएको जिकिर गरेका थिए ।

कार्यक्रमका सभापति प्रा. पुरुषोत्तम दाहालले महाकाव्यकार खेमनाथसँग आफ्नो पुरानो सम्बन्ध रहेको चर्चा गर्दै नेपाली साहित्यमा उहाँको योगदानको प्रशंसा गरेका थिए । 'श्वेतपत्र' महाकाव्यबाट लिइएको गीत र यसको भिडियो राम्रो बनेको बताउँदै उहाँले सम्बन्धित सबैलाई ब्याडि तथा शुभकामना दिएका थिए । 'श्वेतपत्र' महाकाव्यमा ४५ भन्दा बढी प्रज्ञाहरूले समालोचना गरेको कृति पाठकमाफ पनि आएको छ । कार्यक्रममा साहित्यकार लेखनाथ पोखरेल, डा. वसु दाहाल, वरिष्ठ कलाकार उत्तम केसी, धरान २०२५ प्रवर्धिका समूहका नेतृत्वकर्ता समाजसेवी भूपेन्द्र कार्की, डा. अंकुर दाहाल, उषा दाहाल, साहित्यकार, सम्पादक रमेश दाहाल, चलाचित्र जर्जियास समितिका सदस्य कुबेर निरी, मिलाप फाउण्डेशनकी अध्यक्ष एवं गीतकार गीता अधिकारी, वरिष्ठ पत्रकार सानुकाजी श्रेष्ठ, कृष्णराज गौतम, विनोद देवकोटा, भरत दाहाल, राजु दाहाल, घनश्याम दाहाललगायत विभिन्न व्यक्तित्वहरूको उपस्थिति रहेको थियो ।

पुत्लादहन

भित्र नियाल्दा

लघुकथाकार दिव्य गिरीको पुत्लादहन नामक लघुकथासङ्ग्रह २०७८ मा प्रकाशित भएको छ । यस कृतिभित्र उनले लेखेका नाक, शेरू, रङ्गीन मुस्कान, नवदुर्गा, पुत्लादहन लगायत विभिन्न शीर्षकका १११ वटा लघुकथाहरू राखिएका छन् । उनको पहिलो कृति कङ्काल वस्ती नामक मुक्तक सङ्ग्रह २०२८ सालमा निस्केको थियो । यसमा सङ्ग्रहित १११ वटै लघुकथा पाठकलाई प्रभावकारी रूपमा आकर्षित गर्न सक्षम रहेका छन् । यस सङ्ग्रहभित्रको नाक शीर्षकको पहिलो लघुकथामा सुत्केरी भएको भोलिपल्ट नै कतारमा रहेको लोन्गले फोनमा सोप्रेको थियो छोराले तँजस्तो छ कि मजस्तो ? भनेर प्रश्न गरिएको छ । रङ्गीन मुस्कान शीर्षकको लघुकथामा आजको युगमा पनि नारीले आफ्ना सबै रहरहरूलाई तिलाञ्जली दिएर छुट्टीपट्टीमै जिन्दगी बिताउनुपर्ने भन्ने के छ राधिका ? हिजो आज विधवाहरूले पनि रातो पहिरन लगाउन थालिसके लेखिएको छ ।

लघुकथाकार दिव्यका रचनामा एकातिर हाम्रो राजनीतिक जीवनका विसङ्गत र जीवनको यथार्थ प्रस्तुति पाइन्छ भने अर्कोतिर समाजमा देखापर्ने नकारात्मक चिन्तन एवम् कार्यप्रतिको आलोचना एवम् व्यङ्ग्यात्मक दृष्टि अभिव्यक्त छ । सङ्ग्रहको नाम पुत्लादहन शीर्षकको लघुकथामा पुत्ला जलेपछि जुलुसका मानिसहरूले ताली पिट्नेका छन् । सिटी बजाएका छन् । अरिङ्गाल शीर्षकको लघुकथामा भट्टाचार गर्नु, कमिसन खान, ठेक्कापट्ट गर्न, भू-माफिया बन्न, कालोबजारी, तस्करी चेलिबेटी बेचबिखन गर्न र यस्तै यस्तै देश र जनताविरुद्धको काम गर्न नपाएका दुष्टहरू नै उसको शत्रु बनेका थिए भनेर लघुकथाकार गिरीले लेखेका छन् ।

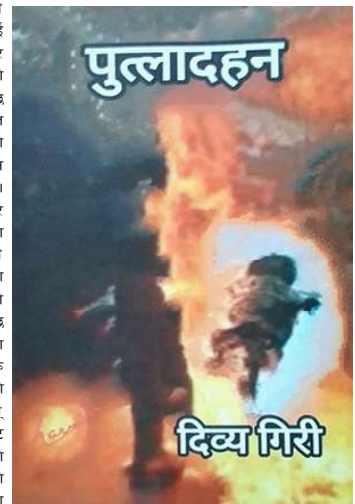
भाषिक सरलता दिव्यका कथाहरूको महत्त्वपूर्ण विशेषता हो । विषय र विचारगत विविधता उनको कथाहरूको मूल उद्देश्य हो । कुरावा शीर्षकको लघुकथामा भोलिदेखि हाम्रो रेष्टुरा पनि बन्द । लकडाउन खुलेपछि म आफैँ खबर गर्छु । साह्रैले दराजमा सामान थन्क्याउँदै भनेका छन् । दिव्यले जीवनमा जुन उतार चढाव भोगे सायद तिनै भोगाइ अनुभव र सामाजिक घटना परिघटनाले अङ्कुराएको मनको भाव नै पुत्लादहन लघुकथा सङ्ग्रहको रूपमा जम्माएका छन् । मनका भावहरूलाई समय र परिस्थितिले प्रभावित गर्दा जेजसी अभिव्यक्त भयो त्यही नै यस पुत्लादहन लघुकथा सङ्ग्रहमा सङ्कलित छन् ।

दिव्यका लघुकथामा हाम्रो प्रशासन एवम् न्यायव्यवस्था घटनालाई पनि लघुकथाको विषय बनाइएको छ । सजाय शीर्षकको लघुकथामा हाकिमले चिठी दिने मान्छेको अनुहारमा हेरेका छन् । चिठी पढे अनि त्यसलाई पेपरबेटले विचरेर आफ्नै देवतामाथि राख्दै भने- म तपाईँहरूको सम्मेलनको सफलताको कामना गर्छु । बाजी शीर्षकको लघुकथामा विक्रमको कुरा सुनेपछि जयन्तको मनमा पनि चिसो पसेको छ । आचरण शीर्षकको लघुकथामा सिफारिसपत्र टाइप गरेर जेलरलाई दिँदै कम्प्युटर अपरेटरले सोध्दा जेलरसाव मैले आजसम्म यति छिटो आचरण सुधिएको केही देखेकै थिइन भनिएको छ ।

दिव्यको लघुकथासङ्ग्रहभित्र लेखिएका लघुकथा खारिएका, माफिएका र टलक्क टलक्कएका छन् । थोरै लेखेर पनि गुणस्तरमा ध्यान दिन सके कृतीको महत्त्व बढ्नेछ । यस तथ्यलाई लघुकथाकार दिव्यले मनन गरेका छन् । सङ्ग्रहभित्रका पात्र, परिवेश र घटना हाम्रै समाजमा देखिएका सुनिएका र भागिएका छन् । मान्छेका प्रकृति र उसले विसर्पित गरेको आफ्नो धरातल तथा हराइरहेको मानविय संवेदनालाई पनि यस कृतिले आफ्नो विषय बनाएको छ । आशावादी भएर समाजका विकृतिलाई निर्मूल पारेर एउटा सुन्दर समाज निर्माण गर्न सकिन्छ भन्ने सन्देश प्रवाह गर्नका लागि यस सङ्ग्रहभित्रका कथा सक्षम छन् । सधैं एउटा समाजको द्रष्टा पनि भएकाले ऊ यो समाजबाट अलग हुन कति पनि सक्दैन । यही समाजमा रहेका सद्गत, विसङ्गत सबै कुरासँग पीठाजोरी छेल्ट्नु पर्छ ।

लघुकथाकार दिव्यले विगत पाँच दशक अघिदेखि नेपाली साहित्यको विभिन्न विधामा कलम चलाउँदै आइरहेका छन् । उसवीचमा उनले मुक्तक, गजल, हाइकु, कथा र लघुकथाका केही पुस्तकहरू पाठक समक्ष निकालेका छन् । कामना शीर्षकभित्र सार्ध भन्नाक्रम परेपछि शम्भुराम पनि धर्मीभर पर्यो । उसले चुनौतीपूर्ण पल्लुहरू हेर्नो । भातको डेक्की छोपेको विक्रो बरिपरिबाट बाफ उडिरहेको थियो भनेर दिव्यले लेखेका छन् । कथा आफैमा पूर्ण भएजस्तै लघुकथा पनि स्वयम्भूमा पूर्ण हुन्छ । अर्थात् लघुकथा कथाको संक्षेपीकरण होइन । लघुकथा आख्यानको लघुतम वा सुक्ष्म विधा हो । लघुकथा छोटो हुन्छ तर पूर्ण हुन्छ । छोटो आयाममा जीवन र जगतलाई समेटेर लघुकथाको विशेषता हो । लघुकथा लोकोप्य भएको कारण यसप्रति लेखनको आकर्षण बढ्दै गइरहेको छ । अन्त्यमा लघुकथाकार दिव्यको अन्य कृतिहरू पनि प्रकाशित भएर हामीहरूले पढ्न पाउने बाचा गरेको छ ।

लघुकथाकारः दिव्य गिरी, प्रकाशकः गिरीरत्न प्रकाशन
संस्करणः प्रथम, वि.सं. २०७८ फागुन, मूल्यः रु. २५०/-

हरेक दिन www.nepaltoday.com.np

हरेक मंगलवार : गोरखा एक्सप्रेस

गोरखा एक्सप्रेस
www.nepaltoday.com.np

मधेशी, पहाडी, हिमाली...

हामी सबै नेपाली...

सम्पादक/प्रकाशक : राजन कार्की
Editor/Publisher : Rajan Karki

सह-सम्पादक : शारद शर्मा
बनबान प्रविधि : उत्तम राज
कानुनी सल्लाहकार : शिवप्रसाद खिरेन
मुख्य व्यवस्थापक : कृष्णकुमार कार्की
व्यवस्थापक : दिलकुमार कार्की
मुद्रण : तारा प्रिन्टर्स, कर्सी

गोरखा एक्सप्रेस साप्ताहिक
कामपा १५, कर्सी, काठमाडौं
मो. : ९८५१०२७०८९ फोन : ४३९२०८४
E-mail : rajan2012karki@yahoo.com
nepaltod@gmail.com
Online : www/nepaltoday.com.np

सम्पादकीय

२०६३ वैशाख ११ र
२०६५ जेठ १५ को अन्तर्गत प्रश्न

जनताको जीवनमा भिन्न सकेन भने त्यो पढाति विनष्ट हुन्छ, जनताले समयअनुसार बोल्छन्, समयले परिवर्तन ल्याउँछन्।

२०६३ साल वैशाख ११ गते जनताको परिवर्तन खोजे, नेताहरूले जनताको प्रतिनिधित्व गरे। राजनीतिक सहमति भयो, मरेको संसद राजाले व्यूटाइविए। तर प्रश्न उठ्यो, त्यो दिन कुन प्रकारको राजनीतिक सहमति भएको थियो, ती सहमति के के थिए? यसको रहस्य २०८२ मा पनि रहस्यमय नै छ।

त्यसैगरी राजनीतिक दलहरूले २०६५ साल जेठ १५ गते संविधानसभामा गणतन्त्र कार्यान्वयन गर्न प्रस्ताव पास गरे। त्यो प्रस्ताव वैधानिक थियो कि थिएन? त्यसरी परिवर्तन ल्याउने संविधानसभा नै असफल भयो, विघटन भयो र पुनः संविधानसभाको निर्वाचन भयो। विघटन भएको, असफल भएको संविधानसभाले पारित गरेका प्रस्ताव मान्य हुन्छ कि हुन्न?

यो दुई प्रश्न आज पनि नेपाली राजनीतिको मुद्दा हुन्। ती मुद्दाहरूको दुवैगो नलागेकाले, प्रष्ट जवाफदेही कोही नभएका र आमनागरिक सबालो जवाफ नपाएको राजनीतिक स्थिरता कायम हुनसकेन, शांति र समृद्धिको मुक्तसागर पनि हुनसकेन। कानुनव्यवस्था सडकमा छाटाछुल्ल भइरहेको छ, राजनीतिक नेतृत्वले गरेको शासनलाई जनताले अपनत्व लिएकै छैनन्। जवाफदेही लादिएको शासन, निरङ्कुशता कतिहोसम्म चल्ने हो?

पछिल्लो परिवर्तनको ऐतिहासिक वर्णपट्टामा प्रष्ट लेखिएको छ- २०६५ साल जेठ १५ गते संविधानसभाको पहिलो बैठक बस्यो। बैठकको सभापतित्व जेष्ठ सदस्य कुलबहादुर गुरुङले गरेका थिए। उनले त्यसदिन गणतन्त्र कार्यान्वयनको प्रस्ताव नहोस् भन्ने चाहेका थिए। प्रधानमन्त्री गिरिजाप्रसाद कोइरालाले चुनाव हारेका तर मन्त्री कृष्णप्रसाद सिटौलालाई गणतन्त्र कार्यान्वयनको प्रस्तावसहित सभामा पठाएका थिए। सिटौलाले चुनाव हारेर संविधानसभाका सदस्य थिएनन्। उनलाई सभामा सहभागी हुने हैसियत पनि थिएन। तर अधैवानिक रूपमा उनले गणतन्त्रको प्रस्ताव गरेका थिए। प्रधानमन्त्री गिरिजाप्रसाद कोइराला आफै प्रस्ताव लिएर किन गएनन्? कृष्णप्रसाद सिटौलालाई सभामा उपस्थित हुनसकेन हैसियत कसको आदेशमा उचल्यो गराइयो? कृष्णप्रसाद सिटौलालाई संविधानसभा अथवा प्रम गिरिजाप्रसाद कोइरालाका प्रतिनिधि थिएनन् भने कसको प्रतिनिधि भए गणतन्त्र कार्यान्वयनको प्रस्ताव लिएर संविधानसभामा छिरे? जो जनताको प्रतिनिधि थिएनन् भने निश्चित रूपमा कसैका प्रतिनिधि थिए, रहस्यमय प्रश्न छ- कसको?

२०६५ साल जेठ १५ गतेको पहिलो संविधानसभाको बैठकका सभाध्यक्ष कुलबहादुर गुरुङका अनुसार टाँसै नसकिने दबाव थियो। गुरुङका यस प्रकारका अभिव्यक्ति युट्युबमा साक्षीका रूपमा रहेका छन्। टाँसै नसकिने त्यस्तो दबाव कुन शक्तिले दिएको थियो?

र, त्यसअघि २०६३ वैशाख ११ गते राजा र राजनीतिक दलहरूबीच राजसंस्था विचारको सहमति भएको थियो भने त्यो सहमति किन र कसको आदेशमा तोडियो? सहमतिमा के के लेखिएका थिए? त्यो सहमति भएको छ भन्ने राजाको दावी रहेको छ। सहमति भएकै थिएन भन्ने माधव नेपालसहितका केही नेताहरूको भनाई छ। सत्य के हो? सत्य कुन हो?

२०६३ मा राजनीतिक सहमति भयो, तोडियो। २०६५ मा गणतन्त्र कार्यान्वयन गरियो, असफल भयो। राजनीतिको इमान, नीति, सिद्धान्तको ठूलो महत्व हुन्छ। यिनै तत्वमा अन्तर्निहित हुन्छ, देश र जनताप्रतिको जवाफदेहीता। १८ वर्षदेखि देश अराजकतामा फुत्तिएको छ। यो अराजकताको जिम्मेवारी यिनै अनुत्तरित प्रश्नभित्रको प्रश्न हो।

भैसीको आहाल बस्ने पोखरीजस्तो लोकतन्त्र

लोकतन्त्र लोकतन्त्रजस्तो छैन। लोकतन्त्र भैसी आहाल बस्ने फोहर पोखरीजस्तो देखियो। यसको चिन्ता र चासो कुनै नेतामा देखिदैन।

१८ वर्ष भइसक्यो, केही गर्न सकिएन भन्ने चिन्ता पनि कसैमा छैन। हरेकलाई सत्ता चाहिएको छ, सम्पत्ति र शक्तिशाली हुनुछ। आफन्तलाई पोस्नु छ। दण्ड, पुरस्कार, योग्यताका कदर गर्नुपर्छ भन्ने पनि कसैलाई लागेको छैन। राजनीति भनेको सकेको बेतामा आफ्नै, आफन्तका लागि गर्ने हो भन्ने निर्यात देखियो। यही निर्यातका कारण समृद्ध बन्नुपर्ने देश असफल बन्दै गएको छ।

हो, नेता सफल छन्। चुनाव भएको छ, जनताले मत खसालेका छन्। जित्ने यिनै हुन्, जितिरहेका छन्। चुनाव जित्नुमात्र राजनीति हो त? चुनाव हुनु र जित्नुमात्र लोकतान्त्रिक गणतन्त्र हो त? न लोकतन्त्र, न गणतन्त्रमा देखिनुपर्ने कुनै विषयपता देखिन्छ, न लोकतन्त्रलाई छोएको छ।

यो पढाति नलाग्दा नाचे हजार दाउजस्तोमात्र हुनुपर्नेको छ।

देशमा समृद्धि र सुशासन, समृद्ध नेपाल सुखी नेपालीजस्ता लोकप्रिय नारा लगाउँदै केपी ओली सरकार शासनमा छ। केपी ओलीको उद्धृतो काट्दै छन् माओवादीसहितको प्रतिपक्षीहरू। कर्मचारीतन्त्र राजनीतिज्ञहरूसँगको मिलेतोमा भ्रष्टाचारको आश्रयमा छ। कानून व्यवस्था लथालिङ्ग छ।

प्रधानमन्त्री नै न्यायोधीश भागवण्डामा नियुक्त भएका छन् भनेर अभिव्यक्ति दिन्छन्। राज्यव्यवस्था समितिमा कुन प्रस्ताव पास भयो, प्रस्तावमा के लेखियो? भन्नेसम्मको हेक्का हुँदैन, संसदमा समेत पारित हुन्छ। यस्तो अचेत, अव्यवस्था पनि संघीय संसद हुन्छ र? तर नेपालमा यस्तै अचेतहरूको भीड छ संसदमा। त्यसै बृद्ध सांसद चित्रबहादुर केसीले भनेका होइनन्, संसद भइहाल्ले बथान राखेर भेडोभोगजस्तो भयो।

यदि त्यो प्रस्तावमा नेपाल अर्कै मुलुकको अधीनमा बस्न तैयार छौं भनेर लेखिएको भए पनि पास हुनेदरहेको। योभन्दा ठूलो राजनीतिक नैतिकताको सकट के हुनसक्छ? तैपनि शासक, प्रशासक, सांसदहरू लोकतान्त्रिक गणतन्त्र भनेर घोचो सुकाई सुकाई काट्दैरहेछन्। नेपाल, काशी काश्मिर अजब नेपाल भएको यही हो।

वास्तवमा नेपाल पशुपतिनाथको कपाले चलेको छ। यहाँ कुनै पढाति, कुनै नेता स्थापित छैन। देखाउनुलाई टिनको साइनबोर्डमा लोकतान्त्रिक गणतन्त्र लेखेरमात्र के गर्नु? पढातिअनुसारको चरित्र स्यालको सिङ देखिएला वरु देखिदैन।

लोकतन्त्र चल्ने चरीबले हो। लोकतन्त्रमा लोकलज्जा हुनैपर्छ। बेलायतमा संविधान छैन तर नियत, चरित्र छ र गन्तीको आलोचना हुनेवित्तिकै सुधार हुन्छ। नेताहरू चरित्रहीन भने भयले हरदम सतर्क रहने गर्छन्।

जापान अथवा कोरियामा पनि चरित्रको महत्व सर्वाधिक छ। यसकारण त आफ्नो भ्रष्टाचारको खुलासा र आलोचना भयो भने समाजको डरले उनीहरू हाराकिरी गर्छन्। तब देश बन्छ।

चरित्र सुनिन नसकेर विवेकहीन बन्दै गएका नेता, नागरिक समाज, बौद्धिक वर्ग, शासक र प्रशासकका कारण यो सरकार विधिबिहीन, अपराधमुखी र भ्रष्टाचारको फोहर पोखरीमा आहाल बस्ने भैसी संस्कृतिको विकास भएको छ।

यस्तो पनि लोकतान्त्रिक गणतन्त्र हुन्छ? जुन तन्त्रमा न लोक छन्, न गण। जे छ, भ्रष्टाचार, अनैतिकता, अनियमितता, सिद्धान्तहीनतामात्र छ। यथार्थमा राज्यकोषमा ब्रह्मलुट चलेको छ। लुटको धन फुपुको आइड भइरहेको छ। यसकारण भन्न सकिन्छ, एच जी वेन्सले लेखेको वे बर्ड स्ट्री नामक पुस्तकमा परमाणु बमको नाम उल्लेख गरेका थिए, त्यही नामबाटखुट्टि खतरनाक परमाणु बम निर्माण गरियो। नेपालका सन्दर्भमा लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपाल सिर्ज्याउने बमत्तत्र हो।

नेपालमा बहुदल, लोकतन्त्र नामक ऐतिहासिक आन्दोलन भए, तर आन्दोलनबाट प्राप्त परिवर्तनलाई नेताहरूले यतिविध घुणायोग्य बनाइदिए कि नेपाल असफल भयो खतरा उत्पन्न भएको छ। यही गति रहने हो भने नेपालमा धार्मिक विद्रोह, राजनीतिक अराजकता, विद्रोह र विद्रोहको डडेलो नलाग्दा भन्न सकिन्छ।

धर्मनिरपेक्ष बन्नुछ, नेताहरू इस्को भोल पिउन प्रतिस्पर्धा गर्छन्। धार्मिक कार्यक्रममा पुगेर धर्मको प्रवचन दिन्छन्। यिनै नेता सत्ता, शक्ति, प्रभावको दुरुपयोग गरेर राजनीतिक धर्म नष्ट गर्न पछि पर्दैनन्। देशलाई यसरी भुकाउने, बर्बाद गर्ने अधिकार यी नेताकणलाई कति जनवश, जनमतले दिएको छ र? तर यिनीहरू निर्णायक सँ हुने भएर उफिरहेकै छन्। जनअधिकार, मानवाधिकार, नैतिकतालाई कुल्लिबन्धे छन्। आफूलाई परिवर्तनका वाहकहरू सम्झेरहरे आफै भ्रष्टाचार र देशघातक हतियार प्रमाणित हुनुपर्नेका छन्।

फिजिली गर्ने नदिएको इसाईको धर्मसंघार कार्यक्रम नेपालमा हुनु र कार्यक्रमको आयोगक नेपाल सरकार रहनुले नै ओली इसाईकरणका पञ्चधर हुन् भन्ने प्रष्ट छ। सिक्किमसम्म तल

भर्रेर देशघात गरिरहेको देखा यिनीहरू लेण्डपुजस्ता हुन् भन्ने लाग्छ। यिनले पटक पटक अवसर पाए, जनविश्वास गुमाए। जनविश्वास गुमेपछि कसरी नेपाल समृद्ध बन्छ? अधिनायकवादी बनेपछि कसरी नेपाल सुशासनयुक्त हुन्छ? नेताप्रति जनताको घृणा बढ्यो छ। जनघृणाबाट कुनै नेता डराउँदैनन्। यसकारण देशमा चरम कुशासन छ।

यो शासनशैली भन्दा श्री ३ को शासन गतिलो होलाजस्तो भान हुन्छ। विचारमा, सिद्धान्तमा, योजनामा, करनी र कथनी सबैतिर यिनीहरू प्रष्ट छन्। स्वार्थ पूरा हुने भयो कि यिनीहरू लत्रिन तैयार छन्। लोकतन्त्र नेतातन्त्रको अर्थीलाफ फसेको छ। अर्थतन्त्र कर्मगणमुखी छ, जसका कारण उत्पादन शून्यतातिर झर्दै छ। पुरानोभन्दा पनि गेवार हराँ ढाँचाले मुलुक बन्दैन, विचन्द्र माथ। दिग्विजय विधिरेको छ। आधा भाँडो पानी बढी छुच्चिन्छ भन्ने उखान र यो पढातिका अग्रवा उस्तै छन्।

१८ वर्ष लोकतन्त्र शासनकाल भनेको भ्रष्टाचार, कर्मगण, अनियमितता, हिलासुस्ती, पाकिरण, आफन्तवादको ज्वलन्त नमूना बनेको छ। अपराधीलाई संरक्षण दिन यो सरकार सधैं तमतेपार रहन र जातीय तथा धार्मिक विभेद र हिंसा भड्काउने काममा लाग्नुले यिनीहरू सम्भावित रक्तपातको सिर्जनाकार हुन थालेको संशय बढेको छ।

आइएनजीओ स हदरवार, शितलनिवास, सर्वोच्च अदालतसम्म घुस्यो। प्रदेश सरकारको रखवाली नै आइएनजीओले गरिरहेको छ। संघीयता चलाउन र राजनीतिक कार्यकर्तारूपी पसले पाल्न जनता करमाथि थप कर तिर्न बाध्य छन्। कर देश विकासका लागि तिर्नुपर्ने हो, नेता विकासको मलका रूपमा करको प्रयोग भइरहेको छ।

संविधान भद्रगोलको भूमरिमा देशलाई फनफनी घुमाउने यत्न बन्द पुरेको छ। हामी संवैधानिक शासन खोजिरहदा संविधानले संबोधन गर्न सकेन। नेताको नैतिकता, सक्षमता, सिद्धान्त र इमान केहीले काम गरेको छैन। जता हेरे पनि बेइमानीमात्र देखिन्छ। कानून मिचुन थिनेको विशेषता हो, जसले गर्दा देश बनेन, नागरिक दुर्गति पीडित हुन बाध्य छन्। देश प्रताडित अवस्थामा छ। विधिो शासनको चरिहरण भएको छ।

अधिकार खोज्ने धेरै छन्, धेरैको अधिकार हडप्ने धेरै छन्। जिम्मेवारी निर्वाह गर्नछुट्टी भनेर कर्तव्य पुरा गर्ने भन थोरै। मज्यो, विवेक मज्यो। देश जिम्मेवस्त हुनसकेन। पढाति छ, देखाउनुका लागि, व्यवहारमा मनलागीतन्त्र छ।

१९०३ सालमा कोतपर्वमा तरवार चलाएर श्री ३ को दरबारिया इतिहास १ सय ४ वर्ष चल्नो। हतियारको बबदात जनमतको राजनीति सुरु भएकोमात्र थियो, राष्ट्रवाद र प्रजातन्त्रवादबीच यसरी मतभिन्नता बढ्यो कि राजा महेन्द्रले २०१७ साल पुस १ गते पञ्चायत व्यवस्थाको जग हालिदिए। त्यो जगको ढुगा नेपाली भए पनि जोउन दिल्ली र वेडिङ्गको जव्वर समर्थन थियो। नेहरू र माओले महेन्द्रलाई किन यसरी समर्थन गरे होला? त्यसको सही जवाफ न समाजवादीसँग छ, न जनवादीसँग? ती दिन र घटनाको विश्लेषण गर्नुपर्ने समय आएको छ। चेत नखुल्ने हो भने अर्को राजनीतिक दुर्घटनाको सम्मुख पुगिसकेको छ देश। विद्रोहका फिक्कारा निस्कन थालेको धेरै भयो, फिक्को दावानल बन्न कति बेर लाग्दैन। आगोको काम खरानी बनाउनु हो। आगोको कुनै मित्र वा शत्रु हुँदैन। सत्य यही हो।

कमिन्ता घरमा आगो लगाएर खरानी वेचेर मुनाफा कमाउनेहरूले बुझ्ने पनि यथाथ हो यो। समयमा नबुझ्ने, आँखा चिम्लेर निदाएको बहाना गर्नेहरूले समय घर्केपछि पुरुरोमा हात राखेर पछुताउनुको विकल्प हुँदैनैन।

यसकारण लोकतान्त्रिक गणतन्त्र चल्न चलाउन नसकेको कुरा स्वीकार गरौं। सहमति, संवाद र सहकार्यमा विषवास गरौं। निषेध, विभेदले पुग्ने असफलतामै रहेछ भन्ने बुझौं। जसका पछाडि जनता छन्, तिनलाई राजनीतिक शांति माग्नी, राजनीतिक वनी। यही मार्ग लोकतन्त्र हो, यहीसाग सफल राजनीति पनि हो। अहंकारले राजनीतिलाई निष्छरो पार्ने रहेछ, अहंकार भनेको रूखमा लागेको पेजेरु हो भन्ने बुझ्ने सफल हुन्छन्। सम्मानित हुन्छन्। नभर्नु भने असफल। सम्मानित हुन र आउने पुस्तालाई सफल राजनीति, उत्तम देश सुम्पन वर्तमान राजनीतिक वर्ग नचुनू नै उज्यालो इतिहास निर्माण हुनेछ। यो शिशा विवेकशीलहरूले दिनुपर्नेछ।

भारत-चीन सम्बन्धमा सुधार र नेपाल

भारत-चीन सम्बन्धभारे
नेपाली दृष्टिकोण

पेम सागर पौडेल

भारतका प्रधानमन्त्री नरेन्द्र मोदी सन् २०२५ अगस्ट २९ देखि सेप्टेम्बर १ सम्म चीनको थियाञ्जिनमा आयोजना हुने शाङ्हाई सहयोग संगठन शिखर सम्मेलनमा सहभागी हुन चीन जान सक्ने भारतीय सञ्चार माध्यमहरूले सूचित गरेका छन्। यदि यो भ्रमण सम्पन्न हुन्छ भने, यो सात वर्षपछि हुने मोदीको पहिलो चीन यात्रा हुनेछ। यद्यपि चीन र भारत दुवै सरकारबाट औपचारिक रूपमा पुष्टि भइनसकेको भए पनि यो समाचारले अन्तर्राष्ट्रिय जगतको ध्यान तानेको छ।

चीन र भारत दुई छिमेकी मुलुक हुन्, जसको जनसंख्या विश्वको एक तिहाइभन्दा बढी होनुहुन्छ। यी दुवै मुलुक विश्व शक्ति सन्तुलनमा निर्णायक बन्दै गएका छन्। यिनीहरूको सम्बन्धले मात्र दुई देशका लागि होइन, समग्र दक्षिण एशिया र विश्वोप गरी हाम्रो जस्तो छिमेकी मुलुक नेपालको लागि समेत रणनीतिक अर्थ राख्छ। एकातिर त चीन र भारतबीच विगतमा सीमाविवाद, रणनीतिक प्रतिस्पर्धा र परस्पर अविश्वास रहदै आएको छ भने अर्कोतिर व्यापार, सुरक्षा, जलवायु तथा बहुपक्षीय कोषहरूमा सहकार्यको सम्भावना पनि प्रशस्त छ।

२०२० को गलवान झडपपछिको तनावका कारण भारत-चीन सम्बन्धमा ठूलो अविश्वास बढेको छ। तर पछिल्लो समय केही सकारात्मक संकेत देख्न थालेका छन्। सन् २०२४ को अक्टोबरमा कजानमा भएको उच्चस्तरीय बैठकले नयाँ सम्भावनाको ढोका खोल्ने संकेत दिएको थियो। दुवै मुलुकले "हामी विकासका साझेदार हौं, प्रतिद्वन्द्वी होइनौं" भन्ने सन्देश दिएका छन्। यदि व्यवहारमा पनि यही सन्देशलाई मूर्त रूप दिने सकिन्छ भने, यो सम्पूर्ण क्षेत्रको हितमा हुनेछ।

हाल भारतका राष्ट्रिय सुरक्षा सल्लाहकार, रक्षा मन्त्री र विश्व मन्त्री कमशः चीन भ्रमणमा गएका छन्, जुन विगत केही वर्षको तुलनामा उल्लेखनीय कूटनीतिक

संक्रियता हो। तर वास्तविकता के हो भने भारतले अर्कै पनि चिनियाँ लगानी, प्रविधि र जनशक्तिमाथि विभिन्न प्रतिवन्ध लगाइरहेको छ, सीधा उडानहरू पूर्ण रूपमा सुचारु भएका छैनन्, र आपसी विश्वासको खाडल अर्कै गहिरो हो।

एक स्वतन्त्र, सार्वभौम र समतामूलक विदेश नीतिको पक्षधर देशका रूपमा हामी नेपालीहरूले भारतलाई पनि यही दृष्टिकोणबाट हेर्छौं। चीनसँगको सम्बन्धमा भारतले असुरक्षाबाट प्रेरित भएर होइन, आपसी हित र क्षेत्रीय स्थायित्वका आधारमा नीति निर्माण गर्नु बुद्धिमान हुनेछ। नेपाल एक सानो तर रणनीतिक हिसावले महत्त्वपूर्ण राष्ट्र हो, जो चीन र भारत दुवैसँग सन्तुलित सम्बन्ध कायम गर्न चाहन्छ।

जब यी दुई मुलुकबीच सहकार्य बढ्छ, त्यसको सकारात्मक प्रभाव नेपालमा पनि देखिन्छस व्यापार, पूर्वाधार विकास, पर्यटन र ऊर्जा क्षेत्रमा। तर यदि ती सम्बन्ध कटुतामा परिणत भए, त्यसको प्रत्यक्ष असर नेपालले सहनुपर्छ। यस्तो अवस्थामा, हामी नेपालीहरूका लागि सबैभन्दा महत्त्वपूर्ण कुरा भनेको हाम्रो असंलग्नता नीतिको सम्मान, राष्ट्रिय हितको संरक्षण, र छिमेकी शक्तिहरूको प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष दबावमा नपर्नु हो।

प्रधानमन्त्री मोदीको सम्भावित चीन भ्रमणले भारत-चीन सम्बन्धमा नयाँ आयाम ल्याउन सक्छ। छिमेकी मुलुक नेपालले यी दुई विशाल राष्ट्रबीचको संवादले शक्ति प्रदर्शनभन्दा बढी स्थायित्व र साझेदारीको सन्देश दिन सक्छ भन्ने आशा गर्छौं। एक नेपाली उखान छ, "अर्कोको घरमा आगो लाग्दा आफ्नो घरमा आगो छुल्छ हुँदैन", त्यसैले हाम्रो क्षेत्रका सबै राष्ट्रहरूले संयम, सामंजस्य र साक्षात् भविष्यवर्तक अग्रसर हुनुपर्छ। (लेखक अग्रशः नेपाल-चीन पारस्परिक सहयोग समाज)

चीनले सन् २०१७ मा वीआरआई सम्झौता गरेर नेपाललाई आवश्यक पर्ने परियोजनाका लागि ठोस प्रस्ताव ल्याउन आग्रह गर्दा हामीले दिन सकेनौं। बरु, हामीले नेता केन्द्रित मागहरू राख्यौं। यसरी देशकेन्द्रित नभई नेताकेन्द्रित भएर माग गर्दा हामीले गुनासो गर्ने ठाउँ नै रहने।

नेपाल र चीनबीचको सम्बन्ध पारस्परिक लाभमा आधारित छ, त चीनले चाहेजति सहयोग गर्न सकेको छैन ।

चीनले नेपाललाई बीआरए अन्तर्गत कनेक्टिभिटी बढाउन सहयोग गरेको छ, तर नेपालले ठोस परियोजना प्रस्ताव गर्न सकेन । नेपालमा राजनीति अस्थिरता र भ्रष्टाचारका कारण चीन विश्वासको सङ्कटको सामना गरेको छ ।

सम्बन्ध भनेको सधैं दोहोरो हुन्छ
जसले जस्तो, जुन स्वरूपमा सहयोग
गर्न सक्छ, उसले त्यसरी नै सहयोग गर्
हो । नेपाल र छिमेकी राष्ट्र चीनबीच
सम्बन्ध पनि यही पारस्परिक लाभमा
आधारित छ । नेपालको उत्तरी सीमा
हिमशृङ्खला रहेको छ । त्यसको आफ
१४ सय किलोमिटर लामो सिमाना

सेना राख्नुपरेको छैन । त्यो हामीले रक्षित गरिदिएका छौं । ताइवानको मामिलामा पनि नेपाल सधैं चीनको साथमा उभिएका छौं । हामीले अन्तर्राष्ट्रिय फोरममा 'एशियाली चीन नीति' लाई सहयोग गरेका छौं । तिब्बतदेखि लिएर हरेक मामिलामा चीनको पक्षमा आवाज उठाएका छौं ।

जसरी हामीले विना स्वार्थ चीनले सहयोग गरेका छौं, चीनले पनि हामीलाई हात फुकाएर सहयोग गरेको छ । त हामीले गुनासो गर्ने ठाउँ भनेको उसको जति गर्न सक्ने हो, गर्न पाएको छैन ।

चीन अहिल सातसमुन्द्र पारी अफ्रिकासम्म
पुगेर सयौं किलोमिटर लामो राजमार्ग
रेलमार्ग, विमानस्थललगायत भौतिक
पूर्वाधारहरू बनाइरहेको छ । उसकै लागि
पनि दक्षिण एसियाको लागि ढोका खोल
सिगात्सेसम्म आइपुगेको रेलला
केरुङसँग ल्याएर काठमाडौं ल्याउ
नसको भन्ने हुँदैन ।

वीआरआईको चुरो करो प
'कनेक्टिभिटी' नै हो। सन् २०१९
नेपाल भ्रमणका क्रममा चिनियाँ राष्ट्रप
सी जिनपिङले नेपाललाई 'त्यान्डलव
कन्ट्री' त्यान्डलिङ बनावेछुँ' भनेर त्य
कमिटमेन्ट नै गरेको थिए।
विशाखापट्टनम र कलकत्ता बन्दरगाह
निर्भर रहँदै आएको नेपाललाई चीन
तियाज्जिनदेखि लिएर सारा बन्दरगाह

खोलिदिएकै हो । बाहिरी दुनियाँसँग
हामीलाई जोडिदिएकै हो ।

विगत ७० वर्षको अवधिमा चीनको सञ्चारमाध्यमहरूले हामीले स्वीकार गरेभन्दा, सन् १९६२मा भारतसँग युद्ध भइरहेको सङ्घर्ष पछि चीनले नेपाललाई दुःखी आँखासँग सहयोग गरेको तथ्याङ्क देखाउँछ। आज नेपालमा पूर्वाधार निर्माण र वैदेशिक लगानी दुवैमा चीन सबैभन्दा ठुलो लगानीकर्तामध्ये एक हो। साथै, नेपालमा बढी पीठक आउने र खर्च गर्ने मुलुक पनि चीन नै हो। कुनै पनि सरकार आउदा चीनको सहयोगको निरन्तरतामा अग्र पंक्ति को छैन, मावासमक पडबड भएपनि होला । राजतन्त्रकालमा राजा र सङ्घसभ्य पन चीनले सन्तुलित सम्बन्ध राखेको देखन्छ । अहिले पनि चीनले सङ्घ कायम सभ्य दुताई सन्तुलित सम्बन्ध राख्ने गरेको छ ।

नेपाल यी ठुला राष्ट्रहरूको तुलनामा आकारमा सानो भए पनि भू-अवस्थितिको हिसाबले हाम्रो महत्त्व कयौँ गुणा धेरै छ । चीन, भारत र अमेरिकाले एउटा आफ्नो साझा रुचि राखेको देश हो, नेपाल ।

हिजो चीनले मधेसमा पाइला देख्नेनथ्यो, ऊ हिमालपारि केन्त थियो । तर आज चीन भरतपुरमा अस्पताल खोल्ने पुगेको छ, सलहीमा रिचाइ परियोजना लिएर पुगेको छ । तराईका जिल्लाहरूमा राजा उसको उपस्थिति बढेको छ । हिजो चीनको शासन हुँदा चीनले एक खाले मान्छेलाई मात्र खुसी पारे पुर्थ्यो । तर, अहिले कम्युनिस्ट पार्टीहरू नै धेरै छन् । जसपा, लोपोपलगायत धेरै पार्टीहरूमा पनि उसले डिल गत्तै पथ्यो । यसले चीनको स्रोत र प्राथमिकता बाँड्दोको छ ।

चीनले सन् २०१७ मा वीआरआई सम्मौता गरेर नेपाललाई आवश्यक पर्ने उपयोजनाका लागि ठोस प्रस्ताव स्याउने आग्रह गर्दा हामीले विन सन्केन। वरु, हामीले नेता केन्द्रित मागहरू राख्यौं - जस्तै, शेवहादुर देउवाको निर्वाचन क्षेत्र डडेलधुरामा सिटी हल, केपी ओलीको दमकमा औद्योगिक पार्क, पण्डितको निर्वाचन क्षेत्रमा एउटा पार्क बनाउने। यसरी देशकेन्द्रित नभने नेताकेन्द्रित भएर यसरी गर्दा हामीले गुनासो गर्ने ठाउँ नै रहने। दिने हात तयार हँदा पनि लिनेले

मूट्री कसेर बख्यौ । नेपाल एणियाका दु
दुला बाधहरू -चीन र भारतको विच
अवस्थित छ । यहाँ सप्त समुन्द्र परी
अमेरिका पनि गाँसिएको छ । अकार
यी दुला राष्ट्रहरूको जुलमा नाकाम
सो भए पनि भू-अर्थब्यवस्थाको हिसाव
हाम्रो महत्त्व कयौ गुण धेरै छ । ची
भारत र अमेरिकाको एउटा आफ्नो साम
रूचि राखेको देश हो, नेपाल ।
नेपालका लागि दुनो बरदान हो
चाहेर पनि हामीलाई बेवास्ता ना
उपने स्वर्णित छैन । यसला
उपयोग गर्न सकेका छैनौ ।

हामी दश हजार मेगावाट जलविद्युत उत्पादन गर्न सक्छौं भनेर भन्छौं, जसलाई पछि सवैभन्दा धेरै हो। तब चिनियाँहरूले नै दश हजार होइन, डेढ लाख मेगावाट उत्पादन हुन्छ भनेर पछि लागेका हुन्। उदाहरणका लागि, सन् २०१७ मा हस्ताक्षर भएको एमसीसीका कार्यान्वयन प्रक्रिया कहाँ पुगिसक्यो भन्ने कतै रोकिएला कि भन्दाभन्दै पनि र अगाडि बढिरहेकै छ। राष्ट्रपति डोनाल्ड ट्रम्पदेखि यत्रो घोषणा र बिरोध हुँदा पनि यसले गति लिएको छ।

[illegible]

आज यदि टूली बस चलिरहेव
भए, बिजुली पनि खपत हुन्थ्यो यत
यातायातमा पनि सहजता आउँथ्यो । त
त्यो कहाँ छ ? हामी ८३ हजार मेगावा

जलविद्युत उत्पादन गर्न सक्छौं भनेर भन्छौं, जुन ब्राजिलपछि सबैभन्दा धेरै हो । तर, चिनियाँहरूले नै ८२ हजार होइन, डेढ लाख मेगावाट उत्पादन हुन्छ भनेर पत्ता लगाएका हुन् । यसबारे चिनियाँ कम्युनिस्ट पार्टीका उपमन्त्री डिपिड नेपाल आएर वार्ता गरेका । उनले भरत मोहन थाकरीसँग भेटेर एउटा सात स्थयी स्टेयरिङ कमिटी बनाएर

लाले अथवा डाढा तागे, उनीहरूले
पछि र पुँजी लगानी गर्ने र बिजुली
होने प्रकृतको हरेक प्रयोग गरिने
उनी छलफल गर्ने नाँतिश
होई भेटेन बिहार समेत गएका
। तर, त्यो योजना कहँ गएका
जब चीनका प्रधानमन्त्री जेन
याबाओ आठ घण्टाको लागि
आउनु अघि ब्रम्हपण्डित जामि
विश्वकोपट्टा जर्नीवरु सहायका
ता महत्त्वपूर्ण चेर्ने हेटाइयो।
हरेक होयः नेपालको विकास
को चाहिनेः नेपालीहरू
न छुट्छ देखिन्थेः किन र के
रगले पछि हट्दछन् । हामीले
काकोको भाष्य, व्यक्तित्व ता
होय स्वाभिमानी रोड्दु गौरवका
योजनाहरूमा पनि चुस्की । अरुण
को योजनामा पनि हामीले आफ्नो
माना बचने गरेके हौ ।

अहिले चीनले नेपालका सचिव कु
का सवैलाई चहन् पुरेगी। डे
वटा विपुली कार दिँदछ।
री यतिमै हड परेर बस्ने ? हामीले
र गेवागरी को खोजीमा दैनिक
गरीको सङ्ग्रहमा विश्व गरइहे
गाहरुलाई नेपालमै अड्याउन के
? युवाहरुलाई चीनमा तालिमका
पि पठाउने, चीनबाट सीप,
गोप्यन्त्र ल्याउने जस्ता उपायमा
ह दिनुपर्ने। हामीले देखेकामा तेल
यस उत्खनन जस्ता दीर्घकालीन
भ दिने ठाउँ परीयोजना मान्नुपर्ने,
हले देशलाई मुद्राको आत्मनिर्भर
लाई देशदेशी मुद्राको सञ्चित
गान मद्दत गरौस्।
स

हाम्रो अर्को कमजोरी भनेको देश-
मुदान मात्रै खोज्नु हो। एडीवी,
ईएमएफ, र विश्व बैंकबाट ऋण
न्छौं, ब्याज पनि तिर्छौं। चीनसँग
तो ब्याजमा ऋण लिएर विकासका
म आर्थिक बढाउनु सकिन्छ, भने किन
न? चीनको नीति अनुदान मात्र

नसके हो, हामी अनुदानवाहेक अरु त
नलिने अडान राख्छौं । प

व्यवस्थे, अदालत, अख्तियार, सतर्कता जस्ता निकायहरू पनि विकासमा कनेका छन्। नेपालमा बनाउने यो थोरै, विगाने निकाय धेरै भएका। चीनमा तीन दिन नैमा लाइसेन्स छ र काम सुरु हुन्छ। तर हाथोमा नौ लाख। धेरै प्रक्रियाहरू पार छन्। हामीले चीनबाट यो विकासको लक्ष्मिनुन्छ। गरिवी निवारण र उत्यानका कुरा सिक्नुपर्छ।

हामीले गृहकार्यको अभावमा, रगत वा क्षेत्रीय स्वार्थमा राष्ट्रिय योजनाको परियोजनाहरूमा पनि चुक्यौं। परियोजनामा पनि हामीले आफ्नो मा बन्दरो हानेकै हो।

नेपासमा राजनीतिक नेतृत्वको नास, भण्डा आश्वासन र गृहकार्यको बाजको मुख्य समस्या हो। योहरू भन्छन् कि नेपालका कानूनहरू कडु, काम गर्ने वातावरण छैन, र नाना कुराले पनि काममा बाँजो पार्छ। पिछेडो जस्ता परियोजनाहरू हनुमना उनीहरू नेपालका नेताहरूको साक्ष्य रहेको, इमान्दार नभएको, वसोधारी बढी भएको आरोप उठ्छन्। हुन त उनीहरू पनि ठेका गर्ने काम मूल्य कोटाल गर्ने र पछि नगर्ने प्रवृत्तिले आफ्नो छवि खराब गे स्वीकार गर्छन्।

आहिले चीनका लागि सबैभन्दा ठुलो
 विश्वासको सङ्ग हो । कसलाई
 भन्ना गर्ने ? आधिकारिक हो ?
 नाई भन्ना काम हुन्छ ? चीनबाट
 सिकाउनु आएका ५२ जना
 हस्तरेको भिसा नवीकरण नगरी उल्टै
 हस्तरेको जर्जिया तिरपार डिपोत
 डोन्तुले यसलाई पुष्टि गर्छ । चीनले
 सभ्यता भन्ने - तपाइहरू मिलेको
 भन्ने नै हो । किनभने, यदि
 वन्धीहरू मिलेर आए भने कतिमा
 सीकक स्थायित्व हुन्छ । पाँच वष
 चीनकार रहेमा सम्बन्धता हुन्छ,
 न्यूनतम र फलोअप गर्ने सजिलो हुन्छ,
 न

यसैगरी कुनै पनि नेता वा
नमन्त्रीको पालामा भएका
तैत्तारहरू देशको सम्मौता हुनुपर्छ र
नै त्यसको स्वामित्व लिनुपर्छ।
ओली प्रधानमन्त्री हुँदा दमक भ्यू
को सम्मौता भयो र काम अघि
गयो। चीनले त्यसमा लगानीको
दृष्टता पनि गर्छ। प्रण्ड प्रधानमन्त्री
चीन भ्रमणमा जानुअघि उनले
कोही चीपीआर ह्वियो लगाए गर्नु

પાની બોર્ડકાં સીડીઓલાઈ રાજદૂતકે અર્ગા
 નેન ગદાં કામ ભણેન । અનંતતઃ ત્ય
 સમ્પ્રત્તૌતામ હસ્તાશ્વર ભણેન ર કામ ઓ
 ઇન । સિજાડ-તિવ્યત્ પ્રાન્તલે હિમાલ
 કા જિલ્લાહરુલાઈ ચાર્પક ૨૦ કરો
 રામચમી દિને સમ્પ્રત્તૌતા ગરે પનિ ત્યસવ
 ચાર્યાન્યન હુન સકેન । હામી ચામલ, સોલ
 વર, સુશ્રાકર્મીકા લાગિ પુ, ન્યાનો લુ
 વાઈકર્મીક જસ્તા ધાઘરમૂત સામપ્રત્તૌ
 ન સવદેનો । કમઝોરો હામીમે ધેરે છ ।

चीनलाई स्थिर, इमानदार र बोल
सकार चाहिएको छ, जसलाई कुनै कुरा
कोसँग र उसको निर्णय 'ब्रह्मवाच्य' होस्
नको एउटा मुख्य आग्रह राजनीति
गवित्व देखिन्छ। सरकारहरू वारम्बा
रवर्तन भइरहँदा गरिएका समझौताहरू
नियन्त्रण हुन नसके अवस्था विज्ञना नहो
नभन्ने चीन अत्यन्त चनाको रहेको पाइन्छ।
उसको कटनीतिको मात्र काय होइन।

भर्खरै १७ जनाको कांग्रेसको एउटा कार्यक्रम बलबहादुर केसीको नेतृत्वमा चीन भ्रमणमा गएका थियो । तर, कम्युनिस्ट पार्टीका विभिन्न समूहहरू र प्रतिनिधित्व प्राप्त गण्डक नदीको उर्वार क्षेत्रमा रहेको राम्रो भन्ने न हो । यी सबै चुनौतीहरू बावजूद, नेपालले सन्तुलित कूटनीति र स्पष्ट राष्ट्रिय हितमा आधारित योजनाहरू बनाएपछि संलग्नता सम्बन्धलाई अझै फलदायी बनाउन सक्छ भन्ने मेरो विश्वास छ ।

भारत र चीनको सम्बन्धमा
 नारवहवाले नेपाल-चीन सम्बन्धमा अस
 नको कुनै िच्छे नसब्य जागि भाषि
 तको प्रथममौली नेरन्दु मोर्गि र चीन
 मानमनीली छिखुडाविचको कालापानी
 ण भएको समझौतामा हालको अपा
 नुसुहोचुत्यु तय सके। यता ससलेर
 स नरको छ, हाामी हागो मुमि भनिरहे
 उता भारतले वाटो खोसिसकेको छ।
 लीली, पचपछुद, न अरु कुको कम्पनि
 सस विषयमा हाल सकेको छ।
 मुदा अहिले शान्त देखिएको हाामीले कु
 षाठपर हागो छ। त पनि भारत र चीन
 नुसुहोचुत हउ नैलाको लागि माग
 छ। यस्तो अवस्थामा हाामीले उनीहरूक
 कोष र प्रावितावत लगायतले हुने उप
 षाठ नुसुहोचुत। विषयको हउ नेतारु मे
 षो देशको मागिमा पति उठाने गर्छि
 हाामी पनि हागो च्यानलवत उठाने म
 िजनिउद हेतु हागो नेपालको बोरोमा स
 नफल हुने सके तावपरि पिबिता नुसुहो
 हाामी हागो देश शान्त र गरिब
 ण बुझिपनको कुनै आवश्यकता ना
 मीमाग अरुने उने सम्भावनाहरू छन्।
 सस, सतोरपि

राजनीतिक दलहरू मर्सिनरी बन्नुहुन्

चीन र भारतबीच कुनै पनि बेला द्वन्द्व छेडिन सक्ने तनाव, भारत र कश्किस्तानबीच पनि बढ्दो द्वन्द्व, भारतमा ० हजार गोर्खा सैनिक दुवै मुलुकविरुद्ध भारतले प्रयोग गर्नसक्ने सम्भावना । यो स्थितिमा अधिवक्ता गणेश्वहादुर गानाले केही समयअघि गरेको विश्लेषण सडिसाक हुनेछ । स

अनेकों प्रसङ्गमा विखलेषण नगरी
 अणुको विषयमा 'जातिवाद' हुन गएको
 साझाधुमा फसेको छ। दूत वाणी
 का कमजोर र गरीब मुलुकका हस्तक्षेप
 गर्ने, यी जातिवादीका अभिप्राय अन्य
 मूलमा पनि सशक्त रूपमा लागूगएको
 जातीय संघर्ष लागू गर्ने, हस्तक्षेप गर्ने,
 यी लक्ष्मीको छुट्या। डोरवालाहरूको
 यी गर्ने र कालान्तरमा सामाजिक तथा
 दिने हुन्छ। भास्वालाहरूले डाइरेक्ट
 र अणुको हन्छन्। उदाहरणका लागि
 एउटा वेबले, विशिष्ट, शक्तिशाली
 अखण्डता, राष्ट्रियता सञ्चालन गर्ने
 का जाति जाति अणुको र पिपायं
 का कौनै छिटो भारले नेपासमा दुई
 पंचौकल सराईदियो। ती दुई फ्याक
 या पछि, जेवालेनामा शक्तिको
 को नागरिकता लिएका भारतीय नव-
 गरी, अनादिवासी मौलिक नेपाई दुई
 सरलले नेपासमा भारतीय र नेपाई दुई
 रक र चर्चार्ने विपत्तीहरूबाट समेत

छल्लेंडु गृह्य । आज भारत सरकारले नेपालमा मेघसिया र पहाडियको उग्र जातिवादी नारा उठाउने विषयमा निषेधित जातिवाद नेपालमा लागुगारो जातिवाद भन्थ्यो भने अरि रक्ताकोतको तानाबाना गरिनेहोको छ । ब्राम्हण-शरी र अन्य समान जातको हत्या गर्ने ब्राम्हण, क्षेत्री नेता र तिनीहरूद्वारा सञ्चालित राजनीतिक दहरहेको प्रयोग गरिएको छ । अदिवासी जनजातिलाई विभाजन तथा कमजोर गर्ने उद्देश्यले नेतृहरू रसादघनरक्त प्रयोग गरिएको छ । अदिवासी नेपाली मध्येको सुख-सुविधा हनन र राजनीतिक तथा आर्थिक अस्तित्व कटान पन तथा नेपाली मध्येको प्रयोग गरिएको छ । यस्ता अग्र तरङ्ग डलाको मुटु छ भने देशमा समष्टिमा धेरै जनसंख्या भएको, संघर्षमा पुरानो अनादिवासी, उत्तरा, हिमवत खण्डे, कैलाश पार्वत्य, मानसरोवरयी, खस अग्र समाजका नेपाली ब्राम्हण, क्षेत्री, सन्थली, भुजेल, काजी, दमाई, तावाँ, सुनारसमेतको अनादिवासी, मात्रा जाति भनेर उल्लेख पछिचाउन लागेको नेपालका शासक जातिलाई राज्य व्यवस्थाबाट निषेध गर्ने आज जुन भीमकाया भए भइरहेको छ, यकाल जाति भन्थिया भारत लगायत यसका मतिगत नेपालीहरूले ठूलो पछायात पाउनेछन् ।

यहाँ नेपाली जाकेने नेपाली जातबाई नगरी नहुने गुनासो के छ भन्ने भारत हो
सकल गैर नेपाली भन्नेकोसो त श्री-बाहुनलाई विस्थापित गरेर आफूभन्सार ए
हुन पाए नेपालको भन्ने बल दैतुला, बासमा राखेला, भोगे खाउँला, भोगे गोराला
भन्ने मनमाथि बक्नुन सकिन्छ- तर यहाँका सबै जतालाई भारतले यसरी
उदारतापूर्वक जातिवादी राज्य बाँडिराखेका बेलासा आ-आफ्नो राज्यको दावी
गर्ने तर श्री-बाहुनहरूले पनि उनीहरूको हक सब राज्य पाउनुपर्छ भन्ने
तर अन्धान्न किन नगर्नेको ? बाहुन-शैरीले त यै यसरी भारतले जात-जातलाई
भारतीय राज्य दिएर, बाहुन-शैरीका ठाउँमा जनजातको समेत समर्थन नदुनेर
जातीय भन्नेभेदासलाई सात सुम्पिन्छ। अथवा तराई फुटाउँला भन्ने अर्त्तालाई
उधय रहनेको बुझ्नेका छैन। यम्पौ नेपालका जनजाति तानेहरूले त्यो बुझेर
अथवा बुझ्नका लागि भारतमा भन्नेको समर्थन गरिहेका छैन ? यसमा सबै
नेपाली दाजुभाइहरू राष्ट्रवादी चेतमा आउनु पर्दछ, त्यसै भनेर बाहुन-शैरीहरूले
पनि हिजोका कुरा छोडेर आजका दिनमा महान जातिगत संघर्ष, संघर्ष नभान
जा जनजाति, अर्थात् होइन आफूवसी। चरमा होलाउने होइन, स्वस्थि दशन नभान

ह्रात मिलाउने, भात-पानी समागम गर्ने भनेर कानुनी तथा संगठनात्मक प्रतिक्रिया देखाउनुपर्छ। यस मेसोमा आउन दिएरनु यथेष्ट स्वार्थी वा विदेशी विषाख-प्रभावका छुट्टै भने नेपालका खस आर्यहरू एकमुष्ट रूपमा आन्तरिक खस ठुक्रा राज्य नेपालको वाङ्मयमा खस साम्राज्य वा गेटेर नेपालको हक दावीमा अडिक्न सक्ने हुनेछन्। यो कुराको 'मेसोबेदाई' नेपाली बाहुन-शैवी विरोधी भारत सरकारको हतियार मान्नुपर्छ। राष्ट्रपतीका अर्को कडीको रूपमा आएको छ- आत्मानिर्णयका र जनमत सङ्ग्रह। जनतर्फ राष्ट्रको पनि सार्वभौमसत्ता सम्पन्न, स्वतन्त्र तथा अन्तर्निर्णित नैसर्गिक विशेष अधिकार रहन्छन्। यसलाई अङ्गुष्ठा राखेर सम्मको अन्तर्निर्णय (स्लममचर्चाले मध्यस्थता) वा जनमत सङ्ग्रह (आमाचर्चाले) सवैभै ग्राह्य हुन्छन्। आन्तरिक निष्पत्तको सेरोगेरिभरि धार्मिक प्रतिक्रियात्मकताले पुरेर हतात्मन्य र जनमत सङ्ग्रहको प्रस्ताव उठाउनु सुधुम्नेछन् हुनसक्छन् यसको विपरित काश्मिर मे आत्मानिर्णयको अधिकार र सिक्किमको लेपछुपे हुनसक्छन्। तथा नेपालका चाररलीय सहमािका कुरा उठाउनु सरोसिरी ताराईमा खस कोरा भारतीयहरू नेपाली नागरिका दिएरुको अन्तर्गत समेत मेसोबेदाईको दुरुपयोग हो भने स्पष्ट हुन आउँछ। यति व्यस्तो नहुँदो हो त हिन्दुस्थान, पाकिस्थान दुवै चीनको बहुसंख्यक मुस्लिम भएको कर्माडिया क्षेत्र कानुनमा भारतले आत्मानिर्णयका वा जनमत सङ्ग्रह किन नगरेको त? नेपालमा चाहिँ तराईमा भारतीय हतियार अत्याधिक भने निस्ति आत्मानिर्णयको अधिकार, जनमत सङ्ग्रह अत्यन्तै खस संस्था, सहमति वा समावेशी आत्माका विपरित यो कस्तो विषयमा र अत्यात्म नेपालका ज्यालाका (Mercenary) प्रभुभक्त राजनीतिक दलहरू चाहिँ किन नेपालको छुट्टा छारेर, भारतीय एजेन्डा बोकेर हिडिरेरहेका छुट्टा? यो चाहिँ कुनिसम्बन्धमा प्रश्न गर्नुपर्छ।

आत्म-निर्णयको अधिकार भन्नेको कुरै पनि विचाररहित देशको सार्वभौमसत्ता, स्वतन्त्र तथा अधिवास्य रहने आन्तरिक, अन्तिमनिर्णत, नैसर्गिक अधिकार हो । आजको विमानत यता दृष्टान्तको रूप व्यक्तयथा प्राप्ति, भाषिक, जातीय, धार्मिकीकृत सामुहिक वा राज्य विभाजन आदिका कारणले स्वतन्त्र बने अथवा अतः सामिल नभएको पनि प्रावधानमा आत्मनिर्णयको अधिकारलाई पारिपुर्ण गर्ने २०४७ मा भारतले ब्रिटिश उपनिवेशबाट स्वतन्त्र बस्न पाउने आफ्नो आत्मनिर्णयको अधिकार प्रयोग गरि ब्रिटेनको विरुद्ध स्वतन्त्रताको आन्दोलन गर्‍यो, भारत छोडो आदि प्रयास गर्‍यो, भारत स्वतन्त्र पनि भयो । तर त्यसैबखत आत्मनिर्णयको अधिकारलाई चारवटाया स्वायर्थीनित तहहरूले जनसंख्या, जाति, धर्म र भाषाका आधारका राज्य, जाति, विभाजन नभै सिद्धान्तलाई स्वीकारेर एउटा भारतलाई हिन्दुस्तान र पाकिस्तान, उज्जमा विभाजन गरे । राख्दा कति सामयिक विवेचनले कसम्.....

गणेशबहादर ढड्गाना

नहुने राष्ट्रध्याती विषयमा हाल नेपालमा छ । नेपाला जतिनाहरू हाल र भारतमा हुकाछन्। सबै विस्तारवादी मुलुकको अतद्दशनहस र लाभका लागि लागू मुलुकहरूमा धाक र नेपालमा देखिबने छ, जसको अन्त्य नेपालमा निरन्तर आन्तरिक रूपमा दुबले लगाएर जुट्न लाग्ने समय लगाएर लगाउने मन्त्र विधार्मिक सरलमा धर्मले लगाई, परतका ले, माऊ, जातिवादी विषयबाट सरकारीले नेपालमा कति छि, राजनीतिक, आर्थिक, सामाजिक, भारतीयहरूको नेपाली हल्ला छुनै भारतहरूको नयेने नेपालहरू हेर्दादेई फ्याक मध्ये बनावेर विश्वलाई नै मुलुकको १) १९४० को सन्ज नउट्पणको गरेर लाखौलाका भुट्टम मध्येन्या । २) १९४० अगाडिका गेह नेपालमा मुलुक । यसरी हरेर मजारा निविमसमा मुलुको काहम गरेरको सरकारी

Chicken Coop Diplomacy: When Madam Rana Runs a Ministry or a Brothel;

"Recently, I visited Japan, and Nepal's embassy caught my eye—not for its diplomatic brilliance, but for its sheer, laughable size. Nestled awkwardly among the sprawling, high-tech urban jungle of Tokyo was our embassy—smaller than a chicken coop. Yes, a chicken coop." — Madam Aarju Rana, Foreign Minister of Nepal

At first, one might applaud such candor from Nepal's Foreign Minister, imagining this signals a bold commitment to reform and dignity. Yet, those who know the backstory of this embassy—and Madam Rana herself—will recognize a curious contradiction. This embassy is not new to Madam Rana; she has visited it many times over the years. More importantly, her mother was in charge of that very "chicken coop" in the recent past.

Throughout all those visits, Madam Rana never once publicly lamented the cramped quarters or questioned the embassy's size. So why the sudden outcry now? Why highlight the "laughable size" of the embassy only after whispers began circulating about plans to sell or redevelop the property—plans that insiders say could line certain pockets with fat commissions?

This sharp change in rhetoric invites an uncomfortable suspicion: Is Madam Rana genuinely concerned about Nepal's diplomatic stature, or is this a public relations smokescreen to justify private enrichment? Is the Ministry of Foreign Affairs being run as a serious institution of statecraft, or is it increasingly resembling a political brothel where commissions and patronage are the true currency?

The Chicken Coop Embassy: Symbol of Shrinking Sovereignty
Nepal's embassy in Tokyo, squashed into a space barely larger than a chicken coop, speaks volumes about the state of our diplomacy. Diplomats from other countries work in grand edifices, showcasing their nation's prestige, culture, and power. Meanwhile, Nepali representatives squeeze into a cramped cage, struggling to operate effectively. This physical diminutiveness is not just embarrassing; it symbolizes the diminishing stature of Nepal on the global stage. A nation's embassy is its claim of sovereignty abroad, a physical manifestation of its dignity and presence. Shrinking this symbol to a chicken coop sends a message of weakness and neglect—to foreign powers, and tragically, to Nepalis themselves.

Yet what makes this even more galling is that the embassy space itself is no longer just a government property. It has become a commodity, a playground for political rent-seeking. The plans to "upgrade" or sell the property are wrapped in grand promises of modernization, but at their core, they are driven by personal profiteering, masked as national interest.

A Note on Historical Dignity and the Obsession with Size

Historically, Nepal's embassy in Japan, despite its modest size, has maintained a commendable level of dignity and respect in diplomatic relations. True diplomacy is measured not by the physical dimensions of an embassy but by the quality of engagement, mutual respect, and the effectiveness of representation. Many countries maintain small missions yet wield significant influence through skillful diplomacy and deep cultural ties. However, for Madam Rana, it seems that size is everything. Her recent emphasis on the embassy's "laughable" dimensions reduces complex diplomatic achievements to mere square footage. This obsession with physical grandeur risks overshadowing the substantive work done by dedicated diplomats and staff who uphold Nepal's interests with limited resources.

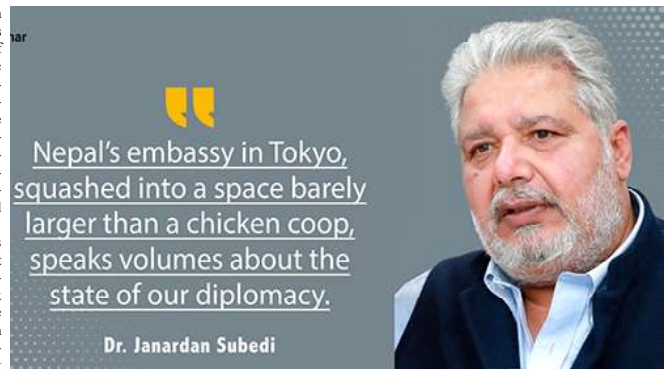
Such a perspective reflects a shallow understanding of diplomacy, where appearances trump substance. While modernization and better facilities are desirable, they must never become a pretext for rent-seeking or political profiteering, which ultimately erode the very dignity Madam Rana claims to defend.

Selling Embassies and Making Millions: A Familiar Yet Escalating Scandal

Selling embassies, building new ones, and pocketing millions in commissions is hardly a new phenomenon in Nepali politics. We've seen it before—most notably in the embassies of Washington D.C. and New York, where past ambassadors reportedly amassed fortunes from such deals, all while official reforms remained elusive. The system tolerated these transactions quietly, swept them under the rug as if they were unavoidable peccadilloes of diplomacy.

What is truly alarming today is how this practice has shed its cloak of subtlety. The political system itself, rather than isolated individuals or rogue actors, now openly engages in these profiteering schemes. It is no longer discreet backroom deals orchestrated by ambassadors but overt, systemic corruption sanctioned—or at least tolerated—by the highest echelons of political power.

This shift from individual graft to institutionalized commission-taking signals a dangerous normalization of rent-seeking within the

very architecture of governance. When selling off national assets and milking diplomatic posts for personal gain become standard operating procedures, the state itself transforms from a protector of the public good into a parasite on it.

Nepal is no longer just losing money on embassy deals—it is losing credibility, sovereignty, and the moral authority essential to functioning as a sovereign nation. The chicken coop embassy in Japan is but one symptom of this systemic decay, a vivid reminder that without urgent reform, the state risks becoming little more than a marketplace for political profiteers.

Parasitic Politics and the Commission Mentality

This is the ugly reality of parasitic politics that plagues Nepal. Political elites treat the state's assets—embassies, ministries, lands, contracts—not as public trust but as private ATM machines. Every deal becomes a chance to extract commissions, every project a potential feeding trough.

The "commission mentality" runs deep in Nepali political culture. It creates a vicious cycle: public offices are handed out as favors; officials expect kickbacks for their work; honest service is sidelined. Citizens watch helplessly as their government turns into a marketplace for corruption. The Foreign Ministry's chicken coop embassy is just one small yet vivid example. Here, the contradictions are glaring: the minister publicly mocks the embassy's size while rumored to be orchestrating deals that would financially benefit her and her close circle. This is not leadership; it is a cynical exploitation of public trust.

When Public Service Becomes Private Enterprise

Sociologists tell us that institutions are more than buildings or bureaucracies; they are the physical and symbolic scaffolds that hold society together. Embassies especially are key sites where national identity and sovereignty are performed and asserted. When such institutions become privatized, either literally or figuratively, society's trust fractures.

Madam Rana's recent statements ring hollow because they expose a larger truth—the Foreign Ministry is caught between its constitutional duty and the lure of private gain. Nepalis are confused and disillusioned because the Ministry meant to represent the nation abroad increasingly operates like a patronage shop, serving a select few rather than the public.

This confusion is not accidental. It is a feature of parasitic politics, where blurring the line between public office and private profit creates space for unchecked corruption and erodes democratic accountability.

The National Implications: Sovereignty on Sale

Nepal's geopolitical position is delicate, sandwiched between two giants. Its diplomatic missions abroad are critical for asserting independent foreign policy and attracting development, trade, and investment. But what happens when the very symbol of that diplomacy becomes a site of corruption and scandal?

The chicken coop embassy, surrounded by rumors of property deals and commissions, signals to foreign governments that Nepal's institutions lack stability and seriousness. Worse, it erodes Nepal's own faith in their government's capacity to protect national interests.

Is sovereignty just an empty slogan if foreign missions are reduced to transactional real estate deals? Is national pride compatible with politicians who profit while public assets shrink?

A Call for Accountability and Reform

Nepal deserves a Foreign Ministry and diplomatic missions that inspire confidence and respect—not suspicion and ridicule. This means:—Appointing diplomats and officials based on merit, not patronage.—Ensuring transparency in all property deals and contracts.—Empowering independent oversight bodies to investigate corruption without fear or favor.—Cultivating a political culture that values public service over personal gain.

Only through such reforms can the embassy in Tokyo shed its chicken coop image and truly represent the pride and dignity of Nepal.

Conclusion: Reclaiming Nepal's Dignity

The tiny embassy in Tokyo is more than a cramped office; it is a mirror reflecting Nepal's political and institutional crises. Madam Rana's public words about its size highlight a problem everyone sees, but her suspected private involvement in questionable deals exposes a deeper malaise.

Nepalis deserve better than ministries run like brothels of political patronage, better than embassies sold off for commissions, and better than sovereignty diminished to real estate transactions.

The time has come to demand transparency, professionalism, and accountability—to turn the chicken coop into a true embassy worthy of Nepal's history, culture, and aspirations. (With Deshanchar)

Author Subedi is a Professor of medical sociology at Miami University, USA

FIVE ICIMOD EXPERTS SELECTED AS LEAD AUTHORS FOR GLOBAL CLIMATE CHANGE REPORT

Kathmandu, Nepal, 15 August 2025
- The Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) has invited five experts from the International Centre for Integrated Mountain Development to contribute to the Seventh Assessment Report, which is a key input into international negotiations to tackle climate change.

The ICIMOD experts invited for the report are Bhupesh Adhikary, ICIMOD Climate Action Lead, Neha Rai, Head of Strategic Results, Partnerships and Business Development, Abid Hussain, Economics Lead, Amina Maharjan, Senior Livelihoods and Migration Specialist, and Parth Sarathi Mahapatra, Intervention Manager, Air Pollution Mitigation.

"The invitation to serve as an IPCC author is a huge privilege, and we are honoured that ICIMOD's experts have secured these positions in recognition of their great expertise," said Isabella Kozell, Deputy Director General, ICIMOD. "Crucially, this strong representation will ensure that the issues and the Hindu Kush Himalaya region ICIMOD represents will secure appropriate prominence within the world's most authoritative climate report."

The authors are among just 664 chosen from an application pool of 3,771 experts and will serve as lead authors of the following chapters: Adhikary: Framing, methods and knowledge sources (Chapter 1, Working Group I), Rai: Metrics, methods (Technical Guidelines for Assessing Climate Change Impacts and Adaptation including Indicators, Metrics and Methodologies, Working Group II), Hussain: Asia (Chapter 8, Working Group II), Maharjan: Poverty, Livelihoods, Mobility and Fragility (Chapter 20, Working Group II), Mahapatra: Transport and Mobility Services

and Systems (Chapter 11, Working Group III)

The Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) is the United Nations body for assessing the science related to climate change. It was established by the United Nations Environment Programme (UN Environment) and the World Meteorological Organization (WMO) in 1988 to provide policymakers with regular scientific assessments concerning climate change, its implications and risks, as well as to put forward adaptation and mitigation strategies. It has 195 member states.

IPCC reports are produced on approximately five to seven-year cycles, with hundreds of the world's foremost researchers volunteering their expertise and time. Working Group I assesses the physical science aspects of climate change. Working Group II looks at impacts, adaptation, and vulnerability to climate change. Working Group III assesses the mitigation of climate change. Coordinating Lead Authors and Lead Authors draft the different

chapters for three Working Groups' contributions, and revise these based on comments submitted during two rounds of reviews by experts and governments.

"Every IPCC assessment marks a leap forward in human knowledge," Adhikary said. "But this upcoming report is set to break new ground in two hugely significant areas. Firstly, we are setting out to ensure we integrate traditional and Indigenous knowledge—something scientists have been circling for years. Secondly, the report will harness the extraordinary advances we've seen in technology—especially artificial intelligence—in everything from earth observation to the assessment of primary research."

"While these feel like two opposite ends of the spectrum, embracing both ancient and new technology holds immense promise. And it's clear that we need to draw on all the available tools and technologies at this moment of climate crisis."

"With adaptation gaps increasing and unmet mitigation targets over

time, this assessment is even more important to provide evidence for urgency of action and protect mountain communities and landscapes," said Maharjan.

"Mountain regions are among the most vulnerable to climate change, yet the evidence of its impacts on these ecosystems and communities is often underrepresented in global assessments. As an author of this assessment, I see a critical opportunity to amplify robust evidence on the unique challenges faced by mountain livelihoods and ecosystems. More than just highlighting problems, this engagement will also allow us to propose context-specific, viable solutions that can safeguard these vital ecosystems and the millions who depend on them," Hussain said.

"With the growing imperative for climate mitigation, it is crucial to advance strategies that drive transformative, science-based, sector-specific solutions, providing actionable insights to inform effective policies for a sustainable future," said Mahapatra.

विशाल शक्तिशाली नैपाल एकिकरणको अभियानका शिलशिलामा वहादुर शाह गोरखा एएका हुन्छन्। त्यही मौका छोपेर राजेन्द्रलक्ष्मीले चौतारा बजनाथ शाहको महत्त लिएर मौलाला ससुरा महोदय कीर्ति शाह र पण्डित ब्रजनाथ पौडेललाई लिन प्रयास गर्छन्। वहादुर शाहले जिम्मा लिएका काजी दत्तजीत शाह र चौतारया वलभद्र शाहले रोक्न सक्नेनन्। ससुरा महोदय कीर्ति शाह र पण्डित ब्रजनाथ पौडेल प्रवासबाट नेपाल आउँछन्। भारवारी समा भन्छन्। सभामा महाराजी राजेन्द्रलक्ष्मी माथि अन्याय भयो भनेर आवाज उठाउँछन्। फलतः वि.सं. १८२६ असार १० गते राजेन्द्रलक्ष्मी नजरबन्दबाट मुक्त भएर फेरि शासनको बागडोर हातमा लिएरिन्छन्।

काजी दत्तजीत शाह गोरखा जान्छन् र त्यहीबाट वहादुर शाहलाई लिएर फेरि प्रयास पुग्दछन्। महाराजीले मिथ्यापवाद लगाएको भनेर श्रीधर पन्तलाई मुघ्र डामेर देश निकाला गरिदिन्छन्। दुईजना खवासलाई शुल्लमा रोपेर, अरू दुईजनालाई हातौले कुल्चाएर मान लगाउँछन्। सर्वजित रानाका भाइ वन्धुनारा र देवदत्त थापा काजी बन्छन्। राजकुमार रूपमा काजी वसिरेका गगराज मिश्रलाई पञ्चत गेरै पण्डित ब्रजनाथ पौडेललाई नियुक्त गर्दिन्छन्। यसैबीच दरबार कँचलामा अन्तर्मिलको मौका छोपी तनहुँका राजाले आफ्नो गुमेको राज्य फिर्ता गरिहाल्दछन्।

राजमाता राजेन्द्रलक्ष्मीलाई यसको कुरो पित्ता हुँदैन। सवै व्यवधान हटेकाले पहिलेजस्तै स्वच्छन्द भएर सोगविलासमा मस्त हुन थाल्दछन्। राष्ट्रभक्त काजी वंशराज पण्डे र सरदार शिवनारायण खत्रीले - अब नेपाल विस्तारको अभियान अगाडि नबढ्ने ठहर गरी भारततिर नेपाल हुन्छन्। फलतः चौबिसे राजाहरू नेपाल अधिराज्य विरूद्ध जुमुराउन थाल्दछन्। लमजुङको नकल गेरै कर्णसेनकी विधवा रानीले राज्य फिर्ताको सपना देख्छन्। नेपालबाट पलायन भएका पूर्व काजी स्वर्णपसिंह काजीले उनलाई सघाउन तयार हुन्छन्।

इतिहासका राजनीतिक कुइनेटाहरू

कैद भएको १२ दिनपछि २०४६ थावण २ गते राजेन्द्रलक्ष्मीको देहान्त हुन्छ। त्यतिबेला राजा रणबहादुर ११ वर्षका थिए। भाइ फुटे नजवा लुटे। टक्सारी भीम खवासले नै प्रमुख बागडोर हत्याउने असफल प्रयास गर्दछन्। धन लौत बोकेर विदेश पलायन हुन्छन्। राजमाता वितेको शवौ दिनमा वहादुर शाहलाई जेल मुक्त गरी साँघौडी श्राद्ध गरिन्छ।

राजेन्द्रलक्ष्मीका चालाले पदा मातहत भइसकेका राज्यले पनि मुन्टो उठाउँदछन्। चौदशी र विजयपुर राज्यका विधवा रानीले भूटान, सिक्किम र इण्डियाको सरकार संग आफ्नो गुमेको राज्य फिर्ता गराउन महत्त माग्दछन्। कपनी सरकारका बोरेन होट्टडले हात फिर्काउँछन्। त्यसपछि विजवा रानीले पाप्मका राजा मुकुन्द सेनका काछ्छ छोरा इन्वरी सेनलाई धर्मपुत्र बनाएर पाल्दछन्।

रानी राजेन्द्रलक्ष्मी आत्युआत्यु हुन्छ। वहादुर शाहसँग बेतिया गएर बसेका वंशराज पाण्डेलाई फिकाउँछन्। उनलाई युद्ध व्यवस्थाको जिम्मा दिन्छन्। उनले दलमर्दन शाहलाई पनि बोलाउँछन्।

यिनको प्रयत्नबाट १ नोभेम्बर १७८२ मा लम्जुङ अधिनस्त हुन्छ। गोरखामा गाभिन्छ। लगत्तै भारतमा लुकेर बसेका इन्वरी सेन समेतलाई अभिमान सिर्जने काटिदिन्छन्। पूर्वको किर्वाँचको पनि अन्त्य गर्दछन्। त्यसको लगत्तैपछि अभिमान किडे वनेत्तु, नरशाह र स्वर्ण सिंह काजीको नेतृत्वमा गएको फौजले पर्वत, कास्की र नुवाकोटलाई सन् १७८५ मा नेपालमा मिलाउन सफल हुन्छ। तनहुँका राजा भूपनारायण शाह र गौरीका राजभक्त खानले आत्मसमर्पण गर्दछन्। ७ वर्षे यो युद्धमा लम्जुङ, तनहुँ, कास्की सतह, रिमिङ, थिरीङ, पाँचथर नुवाकोट, चारकोट राज्यहरू नेपालमा गाभिन्छन्। त्यस सहित भाँगेर पलायन गरी विजयपुर राज्य फिर्ता गराउने प्रयत्न गर्दछन्। पूर्व र पश्चिबाट एकै साथ नेपालमा आक्रमण

हुन्छ। काजी वलभद्र शाह, काजी देवीवत्त थापा र दामोदर पाण्डे को नेतृत्वमा गएको फौजले बिद्रोह दबाउँछ। परास्त गराउँदछ। उता पर्वत राज्यले कास्कीमा हमला गर्दछ। कास्की राज्यले गोरखामा शरण मागेर बस्दछ। वहादुर शाह बाहेक अरू कोही मुख्तियार भएको राज्य एकिकरण गर्न प्राप्त उद्देश्य लुग्ने संभावना थियो।

सन् १९८५ मा १० वर्षे पुरेका राजा श्री ५ रणबहादुरको व्रतवन्धमा नायबी चलाई रहेकी रानीले निर्वासित वहादुर शाह र वंशराज पाण्डेलाई निम्ता पठाउँछन्। व्रतवन्ध सकेको चौथो दिनमा वंशराजलाई रानीले काटन लगाउँछन्। वहादुर शाहलाई जेल हातन्छन्। त्यसपछि रानी क्षरोगले श्मत्त भएको हुन्छन्। १३ जुलाई १७८५ मा क्षरोगबाट उनको मृत्यु हुन्छ। वहादुर शाह जेल मुक्त हुन्छन्। फेरि नायबी सभाम्बन्छ।

वहादुर शाह एक मात्र परिवारका त्यस्ता व्यक्ति हुन् जसले पृथ्वीनारायण शाहका सपना साकार बनाउन चाहन्छन्। पृथ्वीअसिन थियाका दाजु (राजा) राज्य विस्तार गर्न कुरा र्हाउँछन्। युद्धमा हार खर्च हुने र आफूले चाहे अनुसार खर्च गर्न नपाउने मुख्य कारण हुन्छ। यही कुराको मानसंगीक कारण उनलाई बेतिया गएर वन्नुपर्ने बाध्यता हुन्छ। राजेन्द्र लक्ष्मीको मृत्यु पछि वहादुर शाहले रणबहादुर शाहको नायबी चलाउँदछन्। नायबीको थोरै दिन विपक्षी स्वर्णपसिंह काजीलाई ८ अगस्ट १७८५ मा शीरक्षेदन गरेर दण्ड दिन्छन्। भाइजका पालमा निर्वासित जीवन बित्नेपछि सवेलाको रूपमा पाप्मका राजा महादत्त सेनकी छोरी विद्यालक्ष्मी संग विवाहा गर्दछन्।

वहादुर शाहले रणजीतको रूपमा पाप्मका राजा महादत्त सेनकी छोरी विद्यालक्ष्मी संग विवाहा गर्दछन्।

भारतीय स्वतन्त्रतासँग जोडिएका महत्त्वका प्रश्न र प्रसङ्गहरू

कुनैपनि देशको आजादीमा त्यो देशका नागरिकहरूको महत्त्वपूर्ण योगदान हुनेगर्छ। हाम्रो देशमा पनि विभिन्न कालखण्डमा जनताका भावनाहरू कुँकुलत गर्ने व्यवस्था र शासकहरू विरूद्धमा बलिदानीपूर्ण श्रृष्टि हुँदैआएका छन्। हाम्रो छिमेकी मुलुक भारत तथा चीनमा पनि क्रान्तिकारी आन्दोलनहरू भएका छन्। चीनमा नौलो जनवादकोलागि क्रान्तिकारी ससय श्राद्ध सन् १९४९मा सम्पन्न भएको थियो त्यो भन्दा दुई वर्ष पहिले भारतमा स्वाधिन आन्दोलनले विजय प्राप्त गरेको थियो। यो छुट्टै कुरा हो भारतीय आन्दोलन विदेशीहरूको विरूद्धमा केन्द्रीत थियो भने चीनको विदेशी साम्राज्यवाद र देशीय सामन्तवादको विरूद्धमा कम्युनिष्ट नीली जनवादी क्रान्ति थियो।

हाम्रो देशमा पनि राणाकालिन अवस्थामा धेरैले सहादत प्राप्त गरेका थिए। शासकीय श्रेष्ठ, धर्मभक्त माथेमा, शुरुकार गाली, शरय चन्दलगायतका सहिद भएपछि राणाहरूको विरूद्धमा जनजाको फैलिथ्यो। उनै अग्र सहीदहरूको प्रेरणाले राणाहरूको जहायमा व्यवस्था भक्तिन सको। यो छुट्टै कुरा हो त्यसबाट ककसले फाइदा उठाए तर जनताहरूले गरेको त्याग बलिदान सर्वहिताका लागि नै हो।

ममताको त्याग, श्रीमतिको सिन्दुर, बाबाको प्रेण र छोराको बलिदानले बिद्रोहको रफ्तार बढेको हुन्छ। भारतामा मानव सभ्यताको विकासको कथा सिन्धु-घाटीको सभ्यताको जोखनपछि मात्र प्रमाणीक रूपले साम्ने आयो। प्राचीन सभ्यताको विवरण वेद, पुराण, उपनिषद्हरूले प्रस्तुत गर्छ। सिकन्दरको आक्रमणले प्रमाणित थयो की त्यो कालमा पनि भारतीयको व्यापारिक सभ्यन्ध युगानसम् थियो। विश्वीहरूले भारतमा मात्र हमला गरेनन् हाम्रो देशमा पनि बंगालका शासक सुलतान

समसुद्दिन इलियासले वि.सं.१४०६मा महिनामा हमला गरेका थिए। सात दिनसम्म अतड फँकेएर ठूलो हान माल भित्र ससर्पे गरे। क्षणभरि दुईजना अंग्रेज आफिसरहरूको हत्यागरे। अंग्रेज हुकुमतले सन् १८५७ को अग्रिद ८ तारिखमा उनलाई फाँसीमा भण्डियो। उनको यो हतथले सारा देशलाई जगायो। प्रहरीभित्र पनि वगावत र बिद्रोह सुरुभयो। त्यसपछि एक्लाछ सैनिक बिद्रोहको हातले विचार भयो। मंगल पाण्डेको सहदातको १६ दिन पछि २४अप्रिल मेरठमा पनि बिद्रोह भयो। विस्तारै बिद्रोहले देशभरि रूप लिन थाल्यो। अंग्रेजहरूले मंगल पाण्डेलाई फाँसी दिएर विद्रोह रोक्न खोजेका थिए तर उनको हतथले देशभरि नै बिद्रोह सुरुभयो। नाना साहबले बैरकपुरट कान्तिको जेपाला बोले। यो आन्दोलनमा ४ हजार नेपाली सहभागी थिए।

शुभाष चन्द्रबोश जसले कान्तिका लागि छुट्टै फौज बनाएर आन्दोलन गरे। उनी जस्ताको पछिन्लो जीवन रहस्यमय बन्यो। नेपाली जनताहरूले व्यापक रूपमा भारतीय क्रान्तिकारीहरूलाई सहयोग गरेकाथिए। नाना साहाबलाई तीन वर्षको उन्तरमा जातीयर पेशाले गोर लिएकाथिए। ताल्यटोपे,मनुबार्द,काँसीक रानी रानी लक्ष्मीबाई, आदिले अंग्रेजी हुकुमतको विरूद्धमा लडे। उनले आफ्नो बालकलाई बोकेर लडाइको मैदानमा कुँदिन् लडाइलाई १८५८ मा १९जुन २४सम्मको आशुमा उनको मृत्यु भयो। यस्वी स्तेका जनताहरूलाई त्यो बेलाक विभिन्न प्रान्तमा राजगरेका शासकहरू समेतले राजगडी छोडेर आन्दोलनमा आएकाथिए।उनहरूको मुख उदरेय देशलाई आजाद गर्नुथियो।त्यसको लागि जनताहरूलाई जगाउनु नितान्त खाँचो थियो।

यस्तै भारत सिंह,राजगुरु, सुब्बेब, चन्द्रसेखर आदि भारतको आजादीका

सहिदहरू हुन्। भनिन्छ जस्तो विउ रोथ्यो उस्तै फल्छ। भगत सिंहलाई कान्तिकारी प्रेण आफ्नै आमा र बाबाबानी प्राप्त भयो। उनको २४ सितम्बर सन् १९०७ ई.मा पजाबको क्याम्पुएर जिल्लाको एउटा सिक्ख परिवारमा भएको थियो। उनि बाब्याकालबाटै असाभन्य र चञ्चल स्वाभावका बिज्जामु स्वाभावका रूपमा एउटा परिवारमा भएको थियो। उनि स्वाभाविक विचारधारा मिल्थो। युवा अवस्थामा पाइला टेकेसँगै उनि क्रान्तिकारीहरूसँग जुडे। उनको विचारधाराका दुइजना साथि यसपाल र सुबदेवपनि उनिसँगै क्रान्तिकार विचारधारामा सामिल भए। उनले आफ्नो अभावाले एउटा प्रनको उत्तरमा भनेकाछन्। छोरा अब तिमिले विवाह गर्नुपर्छ- आमाको यो प्रनको उत्तरमा भगतसिंहले भनेकाथिए। “आमा मैले आजादलाई फाँट्नुलाई अहोको लागि अपण गर्दछु। त्यसकारण देशको म विवाह सोच सकेन। २३ अक्टुबर सन् १९२८ मा लाला लाजपत रायसँग एउटा जुलुसमा सामिल भएकाथिए की पोलिस सुराङ्गेण्डण्ट स्टाँलेले डि एस ए. पाण्डेलाई आदेश दियो। प्रदर्शनकारिलाई रोक्न साण्डसले प्रदर्शनकारिलाई मर्ग अंघाथि लाठीचार्ज गर्ने आदेश प्रहरीलाई दियो।

यो लाठीचार्जमा जुलुसको नेतृत्व गरेका लाला लाजपत रायलाई गम्भीर चोट लाग्यो। त्यही रोटाले गर्दा १अभम्बर १९२८मा उनको मृत्यु भयो। उनको मृत्यु पछि क्रान्तिकारीहरूले “राजको वदला रगत”भन्ने नारा लगाएका थिए। यसरी आन्दोलनले फूटै उग्र रूपलिन थाल्यो। भगत सिंह, राजगुरु, सुबदेव, तथा आदिले स्कोटलैड मान्ने जिम्मा लिए। (वारेजनाले घात लगाएर स्कोटसम्म पुगे तर गोली

चलाउने बेला साण्डस सामुत्य आयो र उसलाई गोलि लाग्यो। उसको हत्या भयो। (वारेजना त्यहीबाट वक्ने भागे। उनको यो कार्यले देशभरि नै प्राप्त सिंह र उर्तिनहरूको कार्यको प्रससा हुन थाल्यो। उनिहरूमा भूमिगत भएर आफ्नो मिसन जाँर राखे। १९२९को अग्रिममा असेम्बलीमा एउटा दमनकारी विधायक प्रशुत हुनेवाला थियो। भगत सिंहले वटुकेषवर दत्तसँग असेम्बली भवनमा दाखिल भएर इन्क्लाव जिन्दावाक्को नारा लगाउँदै असेम्बली घर्घभिरे वम फाले। यो वम सिर्फ त्यो अंग्रेज सरकारलाई चेतबानी दिनका लागि थियो। असेम्बली हल भित्रै वम फालेपछि वटुकेषवर दत्त र भगतसिंहले योजना अनुसार आफ्नो गिरफ्तारी दिए। उनिहरूमा सुझ चलाइयो र सुबदेव, राजगुरु, अजय घोष, शिव वर्मा आदिलाई असेम्बली वम काण्डका अभियुक्त बनाइयो।

मृत्युवण्ड पाउनुभन्दा केही समय पहिले भगतसिंहका माता पिता भेट्न आएका थिए। उनको आँखाले भर्नाक थिइन “ आफ्नो हड् (अडान) नछाड्नु, एकदमै त मर्नु छ, तर यस्तो मृत्यु आफ्नो जसमा गर्वको साथ विश्वले याद गरिने। मेरो हासिक इच्छा छ, की मेरो छोराको फाँसीको तल्लासम्म इन्क्लाव जिन्दावाक्को नारा लगावस। यस्तो अदभुत भगवानले लेख थिइन भगतसिंहकी आमा। आमाको छोरालाई फाँसीको फन्दामा जान यस्तो प्रेण दिएको इतिहास भेटिनेन।

२३माघ १९२१ को लिहाले चतुरसिंह नामक व्यक्तिले भन्यो तपाईंहरूको इच्छा पुरागर्नलाई मसँगै पाठ गर्दाछु। उसको स्वधफमा भगतले भन्यो - तपाईंको इच्छा पुरागर्नमा मलाई केही इतराज थिएन यही विषय पहिले भन्नुभएको भए साहिद पुरा हुनसक्यो होला तर अहिले अल्लतन समयमा मैले पर्मान्ता लाई याद गरेभने मानिसले मलाई बुझिह सकिनेछन छु।

सुरेसकुमार पाण्डे

पुरा उमेर मैले परमात्मालाई सँभन अब मृत्यु देखेको बेला याद गरेर आफूलाई कापर बनाउन चाहँदैन। इतिहासमा साँधी छु, यी सहिले फाँसीको फन्दा सम्म जाँदा हत्यारुडी लगाएरुन तीनैजनाले एक अर्काको हातमा हात राखेर फाँसीको तल्लासम्म आजादीको गीत गाउँदै पुगे। अ-आफ्नो घाँटीमा फन्दा हाले। सँभको अजरेर ईशमिन्टमा भगतसिंह, राजगुरु र सुबदेवलाई लाहोरोको सेन्टजेनमा सोससँगै फाँसीमा भण्डाएर मारियो। भारत सन् १९४७मा आजाद भयो। तर आजादीका लागि आजद भयौले वाटो देखाइयो।

कस्यो अन्य नेतारहरू पनि थिए जो अंग्रेजवारा आफूलाई जोगाउन भारो नेपाल आएका थिए। जसलाई नेपाली बीरहरूले सहयोग पुराए। हाम मनोहार लोहिया र जय प्रकाश नारायणलाई नेपाल सभतलाई नै गिरफ्तार गर्थे। नेपालीले हनुमाननगर सिंह नै तोडेर उनीहरूलाई मुक्त गराए। पछि राणाहरूले जयप्रकाशलाई आफ्नो घरमा राखेको भयो। कस्यो प्रयास कोइलालाई गिरफ्तार गर्थे। पछि उनको जेलमै मृत्यु भयो। यस अभियोगमा राणाहरूले २००जना नेपालीहरू माथि मुद्दा लगाएको थियो।

हामा पूर्व जहरूले भारतको स्वतन्त्रताका लागि बलिदानी पूर्ण सस्यधमा ठूलो योगदान छ। तर उनिहरूको व्यवहार आफ्नो आजादी पछिको उस्तै अंग्रेजहरूले उनीहरूसँग अनाउदै आएको व्यवहार जिन्दगीहरूमा लागु गर्ने प्रयात गर्दै आएका छन्। जुन दुःखद इतिहास र वर्तमान हो।

अन्तिम पातो - शाश्वत शर्मा

आगामी दिन भयावह हुनेछ

प्रधानमन्त्री ओलीले राजतन्त्रवादी निस्तेज हुँदै गए भनेर टिप्पणी गरेका छन् तर यथार्थ के हो भने राजसंस्थाप्रति भक्त भक्त आकर्षण बढेको छ, यसको अर्थ गणतन्त्रवादीको मुटुमो दुयाइयो ठोक्न थालेको छ। नवयुवराज हुदैन शाहको जुम्मा भन्ने सर्वजनिक भएपछि प्रेम ओलीले निवासमै आयोजित एक कार्यक्रममा ज्ञानेन्द्र शाह कुम्मा राजा हुनु भनेर बेमौसमको बाजा बजाएका थिए। यसअघि पूर्वराजाका संवाद सचिव डा.फणिंराज पाठकलाई सन्देशहरूमा श्री ५ भनेर लखेबापत नै प्रहरी लगाएर दिनभरि नियन्त्रणमा राख्न लगाएबाट पनि गणतन्त्रवादीको पसिना छुटेको बुझ्न सकिन्छ। हिजोआज आफूना निकटका सञ्चारमाध्यममा राजसंस्थाप्रति नकारात्मक सन्देश प्रवाह गर्ने गराउने कार्य भएको छ। गत बुधवार एक साप्ताहिकमा त्यस्तै भावको समाचार छाप्न लगाइएको देखियो। गत चैत १५ को तीनकुने घटनामा पूर्वराजाका भतिजी स्व. धीरेन्द्रकी छोरीलाई जोड्न खोजिएको छ। एक पत्रकारसहित दुईजना सर्वसाधारणको मृत्युमा सिताम्मा शाहलाई जोडेर सरकारले नियन्त्रणमा लिन खोजेको तर त्यसपछिको परिणामलाई मध्यनजर राखेर सरकारले राजाका संवाद सचिवलाई मात्र नियन्त्रणमा लिएर सोधपछु गरेको समाचार लेखाइयो। सवैलाई थाहा छ, त्यस दिनको घटनामा सरकारको दमननीति र दुराशायाबाट हुनुपरेको थियो।

राप्ता, आन्दोलनकारी र राजसंस्थावादीले त्यस दिनको घटनाको न्यायिक छानविन गर्न माग गर्दा सरकारले अटेर गरेको हो। यसबाट पनि थाहा हुन्छ, किन र कुन उद्देश्य राखेको छ, सरकार कति प्रतिपक्षीकारी छ भनेर। सिताम्माले धवन शमशेरलाई फोन गरेकै कल रेकर्डका आधारमा सिताम्मालाई जोड्नु भनेको निर्मल निवासलाई उक्त घटनामा दोषी देखाउनु र सत्यलाई विषयान्तर गर्नु हो। भन्नेपछि, यो गणतन्त्र, यी गणतन्त्रवादीहरू जनताको नजरमा खस्की सके। यो पढति चल्न नसके सोटो भइसको। यो नेतृत्व असक्षम, भट्ट र राप्तावादी सावित भइसके। नसतालाई अर्थ पनि फुस्योउनु खोजिहेरेका छन्। हो, इन्ट बहाएर राजसंस्थावादीयर्थ कमजोर पारिएको छ। प्रश्न छ, कति दिन ? जनता सचेत भइसकेका छन्।

कोरोसका बीपीलाई जननायक, गिरिजालाई कान्तिनायक, एमालेका मदन भण्डारीलाई जननेता, माओबादीका प्रचण्डलाई गणतन्त्र नायक संशोधन गर्न रुचाउने तर दुईपटक राजा भइसकेका ज्ञानेन्द्र शाहलाई श्री ५ लेख्न नहुने अचम्मको तर्क छ गणतन्त्रवादीहरूको। पूर्वराजा ज्ञानेन्द्रप्रति जनआकर्षण बढेको र नवयुवराजप्रति जनताको फ्रेज बढेको देखेपछि गणतन्त्रवादी आतिन पुगेका छन्। त्यो आकर्षणलाई रोक्न र विद्रोहा फैलाउनकै लागि यस्ता खाले बकमफुस समाचार बजारमा ल्याएर गणतन्त्रवादीले न्यायो अनभूति गरेका हुनसक्छन्। राजसंस्थावादी सचेत हुनुपर्छ, संगठित र सहकार्यमा विश्वास गर्ने हुनुपर्छ। गणतन्त्रवादीको दमनमा पिसिने कि प्रतिकारमा उत्रने ? राजसंस्थावादीले बुझनुपर्ने सत्य हो। आन्दोलन गर्ने, ताल्ले सेलाउने प्रकृया लामो भयो। १८ वर्षदेखि राजसंस्था र हिन्दुवादीहरू असन्तुष्टि देखाउँछन्, आक्रोश पोख्छन् तर निस्तरको प्रतिकारमा उत्रन र आफ्नो भावना, अपेक्षा पूरा गर्ने एकातब्द भएर लाग्न सकेनन्। यही कमजोरीको फाइदा उठाएर गणतन्त्रवादीको हिम्मत बढेको हो, भट्टाचार गर्दा हुन्छ भने तिनलाई लागेको हो। फलस्वरूप जनता आशा माई उदासीन र निराश हुनुपरेका हुन्।

जनता जताबाट पनि धोखाभा परेका छन्। राप्ता र अन्य विभिन्न अभियन्ताहरू सतबलाएरजस्तो गर्छन्, परिवर्तन हुन्छ भनेर सन्देश दिन्छन्, फेरि चिसिन्छन्। यतिबेला परिवर्तन चाहनेहरू चिसिएको अवस्थामा छन्। यिनलाई सन्तिपात लागेजस्तो देखिन्छ। अर्थात् अर्गुवाई गर्न सकेनन्, असंगठित जनताले आन्दोलनलाई निरन्तरता दिन सकेनन्। राजाले आह्वान गरेकै हुन्, जनताले साथ पनि दिएकै हुन्, जो अर्गुवा नेतृत्व छ, त्यो नै परिवर्तन हुनलाग्यो भनेपछि पलायन भएपछि कसरी परिवर्तन सम्भव हुन्छ र ? अब जनता सहजजसरी निस्कने भए भनेपछि सत्ताधारी गणतन्त्रवादीले राज्यदमन गर्न सवै अस्त्र प्रहार गर्छ, अनि आक्रोश सेलाउँछ।

सोच्ने आमनागरिकले हो। राज्यदमन सहदै जाने, राप्ताबाट हेदै रहने कि अस्तित्वरक्षाका लागि जुझे ? नेतृत्व जो छन्, ती त अवसरवादी जस्ता छन्, राजतन्त्र आइहाले, खाइहाले। सर्वस्व त देश र जनताको सकिन्छ। यसकारण जनताले विद्रोहको विगुल बजाउनुपर्छ, अग्रसर हुनुपर्ने समय आयो।

औषधि प्रयोग गर्दा ध्यान दिऔं

- मान्यताप्राप्त स्वास्थ्यकर्मीको सिफारिसबाट मात्र औषधि प्रयोग गरौं,
- औषधिको प्रयोग सम्बन्धमा पूर्ण जानकारी लिऔं,
- गर्भवती भएमा सो बारेमा स्वास्थ्यकर्मीसँग सल्लाह गरेर औषधि प्रयोग गरौं,
- औषधि बालबच्चाको पहुँचबाट टाढा राखौं,
- औषधि प्रयोग गर्दा जिउ चिलाएमा, छालामा डाँबरहरू आएमा, स्वास फेर्न गाह्रो भएमा वा यस्तै अन्य लक्षण देखा परेमा तत्काल नजिकैको स्वास्थ्य संस्था वा चिकित्सकसँग परामर्श गरौं।

नेपाल सरकार
विज्ञापन बोर्डराष्ट्र, राष्ट्रियता र राष्ट्रवाद
Nation, Nationality & Nationalism

डा.महेश सिंह चौहान - -

राष्ट्र शिर हो, अस्तित्व हो।

नेपालमा अहिले चर्चाको विषय

राष्ट्र, राष्ट्रियता र राष्ट्रवाद छ। यो विषयमा चर्चा चिया पसल देखि ठुला ठुला महल र विद्वानहरूको बीचमा पनि भएको पाइन्छ। विभिन्न पत्र पत्रिका, टीभी र रेडियो समाचार, विद्वान र नेताहरूको भाषण सुने र पढे पछि मेरो मगजमा एउटा सोच आउँछ कि नेपालका विभिन्न व्यक्तिहरूले विभिन्न वादको नाममा व्यक्तिवाद र स्वार्थवादलाई नेपाली नागरिक माथि थुपार्ने प्रयास गरेको जस्तो देखिन्छ। राष्ट्रको भौगोलिक क्षेत्र र विकास बारे कसैलाई चिन्ता छ जस्तो देखिँदैन। कुनै पनि राष्ट्रको विकास र समृद्धिको लागि नागरिकहरूमा राष्ट्रियताको भावना हुन आवश्यक हुन्छ। संगसँगै सही राष्ट्रवादले राष्ट्रलाई सही दिशा दिन्छ। जसले गर्दा देशको भौगोलिक अखण्डता, विकास र नागरिक अधिकार सुरक्षित हुने गर्दछ। नेपाल राष्ट्रको समृद्धि र विकासमा मूल बाधक व्यक्तिवाद, स्वार्थवाद र नागरिकमा राष्ट्रिय भावनाको अभाव भएको बुझिन्छ। नेपालको भौगोलिक क्षेत्रको अतिक्रमण भएको विभिन्न भौगोलिक दस्तावेजले प्रष्ट पारेको छ। कृत्रिम राष्ट्रिय भावनाको भाषणको आधारमा असल नागरिकको छवि कायम गर्नेहरू संख्यामा भारी वृद्धि भएको देखिन्छ। आफ्नो छोराछोरी, नातागोतालाई विदेश पठाउनु, विदेशको नागरिकता लिन प्रेरित गर्नु, त्यहाँ सेतल हुन सहयोग गर्नु। आजभोलि फेसन भएको छ। यो रोगले गर्दा राष्ट्रमा असल राष्ट्रिय भावना र देशप्रातिको प्रेम भएको

नागरिकहरूको संख्या कम हुँदैछ। यस बाहेक शिक्षा प्रणालीमा नैतिक शिक्षा अभाव पनि प्रमुख मध्यएउटा कारण हो। पहिले परिवार, समाजबाट नैतिक शिक्षाको ज्ञान हुने गर्थ्यो। अहिले विस्तारै विस्तारै यो समाज र परिवार पनि अभाव भएको पाइन्छ। विभिन्न विद्वानहरूले राष्ट्र राष्ट्रियता र राष्ट्रवादलाई विभिन्न किसिमले परिभाषित गरेको पाइन्छ। अवबिचार गर्ने कुरा के छ कि राष्ट्र, राष्ट्रियता र राष्ट्रवाद एक अर्काको पुरक हुन वा होइन र एक अर्काको प्रति महत्त्वपूर्ण भूमिका पनि छ वा छैन। विभिन्न विद्वानको भनाइ अनुसार यसमा अलिकति पनि असमानता देखिनु राष्ट्र र जनताको लागि हितकर हुँदैन। त्यसर्थ एक आकांक्षी चर्मा सतलनको खाँचो देखिन्छ। अहिले नेपालमा राष्ट्रवाद र राष्ट्रियताको कमी छ। अर्को मुलुकबाट आयात गरेको विभिन्न विदेशी वादहरू नेपालमा पुगेका छन्। जसलाई शिरोधार्य गरेर विभिन्न विद्वानहरू आफूमा गौरव महसुस गरेका पाइन्छ। बास, गाँस र कपासको समस्याले गर्दा नया पुस्ता जो संग राष्ट्र निर्माण र विकासको भावना भए पनि अवसरको अभावले गर्दा विदेश पलायन हुन बाध्य छन्। आर्को तिर छिमेकी मुलुकबाट आएकाहरूले अलि अलि हुने अवसरलाई पनि अगोटेरको कारण अवसर न्यून भएकै देखिन्छ। राष्ट्रलाई सुरक्षित, समृद्ध र विकासको बाटोमा लैजाने कर्तव्यनिष्ठ, सच्चा राष्ट्रिय भावना बोकेका नागरिकहरूको कमी छ। तसर्थ नयाँ सोच सँगै सबैको अधिकार, स्वाभिमान, संस्कृति, धर्म र भौगोलिक अखण्डताको रक्षाको लागि राष्ट्रको

माटो, संस्कृति र सभ्यतालाई केन्द्र विन्दुमा राखी सुआउँदो प्रणाली विकास गर्नुपर्छ। त्यो सही अर्थमा नेपालवाद हुन्छ जसको संचालन राष्ट्रप्रीति निष्ठ र इमानदार रहँ राष्ट्र र जनताको समृद्धिका लागि जनप्रतिनिधि हरूले नयाँ खालको वैज्ञानिक पद्धतिमा आधारित राष्ट्रको माटोलाई सुहाउँदो शासन व्यवस्था निर्माण गर्नुपर्छ। अब समय आइसकेको छ, जनताको राष्ट्रिय भावनालाई केन्द्रविन्दुमा राखी उठिने पुरानो नारा 'हामीलाई नून चाहिँदैन, नेपाली कसैको अगाडि झुक्दैन' (प्रधानमन्त्री मरीचमान सिंहको समयमा भये नाकाबन्दीको नारा) बाट राष्ट्रियताको शिक्षा लिएर अगाडि बढ्नु पर्दछ। समयसापेक्ष अनुसार राष्ट्रियता र राष्ट्रवादलाई परिमार्जन गराउनु आवश्यक हुन्छ। जसले देश कोभौगोलिक अखण्डताको रक्षा र नेपालीको आधारभूत आवश्यकता परिपूर्ति गर्न सक्छ। तर

मुखाम राम राम र खलीमा छुरा बोकेर हिड्ने राष्ट्रघातीसँग सावधान हुन आवश्यक हुनेछ। राष्ट्र, राष्ट्रियता राष्ट्रिय एकता र राष्ट्रवादलाई बलियो बनाउनु। निम्नलिखित कुराहरू अपरिहार्य हुन्छ।
(१) नागरिकमा राष्ट्रप्रीति प्रेम र राष्ट्रियताको भावनाको महत्त्व र आवश्यकता बारे चर्चा।
(२) नैतिक शिक्षाको शिक्षण संस्थाको पाठक्रममा समावेश गराउने।
(३) युवाहरूलाई विदेश पलायनबाट रोक्नको लागि नया विभिन्न उपायहरू खोज गर्ने।
(४) राष्ट्रभाषा, राष्ट्रगान, राष्ट्र भण्ड, राष्ट्र गौरवका सम्पदाहरूलाई भाषणमा मात्र सिमित नराखी व्यवहारको धरातलमा विकास र सम्बर्द्धन गर्नेपर्छ।
(५) राष्ट्रिय भावना विकासमा महत्त गर्ने नाटक, साहित्य, चलचित्र, हल्लाई हौसला र सम्मान गरिनु पर्छ।

हिन्दुवादी, राजसंस्थावादी तितरबितर। सिद्धान्त मिल्छ, उद्देश्य मिल्छ, मन कहिले मिलेन किन ?

साल्ट ट्रेडिङ कपोरेशन लिमिटेड
द्वारा प्रवर्द्धित
डा. ग्याँस

तौल पूर्ण, सुरक्षा सम्पूर्ण

ISI स्ट्याण्डर्डको मित्र वाहिद रकर कोट भे बीचमा रितलको जाली भएको ३ तहको होजपाइप उच्च गुणस्तरको रेजुलेटर पुनः प्रयोग गर्न सकिने प्लास्टिक रितल भएको डिस्टिण्डर कम्प्युटर प्राविधिक चल्ने प्लास्ट. तौलमा सोढो आवा दफक हुनेछोस

साल्ट ट्रेडिङ समूहका उत्कृष्ट खाद्य बस्तुहरू